Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 585 ՈՒՐԲԱԹ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1885 18 ՐԷՊԻ ԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1303

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونکیان خاننده آرەوەلك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

es annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

Օ Ր Ա Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ		200
» »	Վեցամսեայ	»	»	100
» »	Եռամսեայ	»	»	50
Գաւառաց »	եւ տեղական Թղթատարով՝ տարեկան	»	»	240
Գաւառաց համար	եւ տեղական Թղթատարով՝ վեցամսեայ	»	»	126
Օտար երկիրներ,	տարեկան	Ֆրանք		50
» »	վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճանբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չ'տրուիր։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԽՍԴԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
Գարծախչըլըրեան չէշմէ, Գարա-քէօյ, Տէյիրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ,
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԷՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԱԳՆԱՊՆ Ի ՊԱԼՔԱՆՍ

—Սերպիա և Պուլկարիա.—Վիեննայի՞ն Բէ Դեսպանախորհուրդը.—Պուլկարական Միութիւնը պիտի ճանչցուի՞.—Տէօվլէթ-Պէյին մը Մաճիտ փաշայի հետ.—Ցնցումներ.—Գործադուլ.—Անտարբերութիւն.—Ռուսիա և Պուլկարիա։

—Վիեննա, 20 դեկտ.

Պերլինի Դաշնագրոյն վերաքննութեան համար նոր Վեհաժողովոյ մը գումարման զրոյցք կանխահաս են։ Տէրութիւնք չեն ուզեր ամբողջովին վերաքննել Արեւելեան Խնդիրն։—Արդի կացութեան վտանգները սանձահարելու կ'ուզուի՝ հաշտութիւն յառաջ բերելով Սերպիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ, և կարգադրելով Ռումէլիի և Պուլկարիոյ վիճակն։ Առ այս բաւ կը համարուին դաշնակիցներուն բանակցութիւններն և Կ. Պոլսոյ դեսպանաց գումարումները։—Միւս կողմէ, մինչեւ ցարդ հաւաստիք չկայ թէ Ռուսիա պիտի հաւանի Մեծ-Պուլկարիոյ մը կազմութեան, որ զ'իւր գոյութիւն պարտի Անգլիոյ, և որ զ'իւր ազգային իղձեալ իրագործած լինի հակառակ Ռուսիոյ ընդդիմութեան։ Աւստրիա Ռուսիոյ չափ կը փափաքի իրաց նախկին վիճակին վերահաստատման. բայց կը զգայ թէ այլեւս անհնար է քակել պուլկարական Միութիւնը։—Սերպօ-պուլկար հաշտութեան պայմանաց գալով, կը հաւաստեն թէ դրամական տուգանք կամ հողային փոխարինութեան խնդիրք չպիտի յուզուին։

—Սոֆիա, 19 դեկտ.

Սոֆիայի ռուսական գործակալ Պ. Քոյանտեր Աթէնք ղրկուեցաւ պաշտօնով։ Ցայտնի է թէ Պ. Քոյանտերի տեղեկագրութիւնք մեծագոյն մասամբ պատճառ եղած էին Զարին բարկութեան Աղեքսանդր Իշխանին դէմ։

—Ռագուզա, 19 դեկտ.

Օսմ. կառավարութիւնը զօրք համախմբած լինելով ի Քրուշա, Շգօտրայի հարաւակողմը, Գարատաղի կառավարութիւնն 3 վաշտ ղրկեց սահմանագլուխն, Անդիվարիի կողմը։

—Պելկրատ, 19 դեկտ.

Սերպ նախարարութիւնը պիտի կրնայ փոխուիլ, արդի կնճռոյն լուծումէն ետքը միայն։ Պատճառն այս է որ Սերպիա, իւր կրած զինուորական պարտութիւններէն ետքն ալ, անյողդողդ կը մնայ իւր ընտրած քաղաքական կուսակցութեան վրայ, այսինքն՝ կը պահանջէ կա՛մ իրաց նախկին վիճակին վերահաստատումն և հետեւապէս պուլկարական Միութեան քակումն, և կա՛մ Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ իրաց վիճակին ամբողջական փոփոխումը՝ Սերպիոյ եւս փոխարինութիւն մ'ընելով։ Ցորչափ այս երկընտրանութիւն կայ ու կը կենայ եւ լուծում չէ ստացած, Սերպիա չի կրնար ցրուել իւր բանակ։

—Սոֆիա, 18 դեկտ.

Բիրոտի ամենէն բարեկեցիկ և առաւել մեծահարուստ բնակիչներէն 634 անձանց ստորագրութեամբ հանրագիր մը մատուցուեցաւ Տէրութեանց ներկայացուցիչներուն ի Սոֆիա։ Հանրագրով կը յայտարարուի որ եթէ Բիրոտ նորէն Սերպերուն յանձնուի, քաղաքն ստուգապէս պիտի կործանի։ և իւր բնակիչք չարաչար պիտի հարստահարուին սերպ իշխանութիւններէն։ Բիրոտի բնակչաց մեծամասնութիւնը պուլկար է։ Նոցա զգացմունք սերպական չեն եղած երբեք։ Պուլկարիոյ հետ միացուիլ կը խնդրէին, և նոյնը կը խնդրեն այժմ։ Նոքա գրկաբաց ընդունեցին Աղեքսանդր Իշխանն, և կը փափաքին մնալ նորա իշխանութեան ներքեւ։

—Սոֆիա, 18 դեկտ.

Մաճիտ փաշա և Տաքիր փաշա այսօր հասան։ Զինուորական պատուով ընդունուեցան։ Տաքիր փաշա վաղը կ'երթայ Բիրոտ։

—Թայմզին Վիէննայի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Կ. Պոլսոյ Դեսպանախորհրդոյն վերաբացումը հաւանական է։ Իտալիա զայն պիտի առաջարկէ եղեր, ինչպէս առաջարկեց զինուորական յանձնաժողովի մը առաքումն սերպօ-պուլկար սահմանաց վրայ։ Դեսպանախորհուրդն այս անգամ այնպիսի հիմեր պիտի գտնէ եղեր, որ Անգլիոյ և Ռուսիոյ հայեացքներն հաշտուին, և Ռումէլիի խնդիրը միաբանութեամբ լուծուի։ Բ. Դուռն եւս, Ռումէլիի խնդրոյն պատասխանատուութենէն խուսափելով, կը փափաքի Դեսպանախորհրդոյն վերաբացման։

—Աթէնք, 18 դեկտ.

Ցունաստան վեց ծովատորպիղ ջոկենաւեր գնեց Գերմանիոյ գործարանէ մը, որք աստ կը սպասուին դեկտ. ի վերջը։

—Պալքանեան տագնապին առթիւ «Հողային փոխարինութեանց» համար Աւստրիոյ և Իտալիոյ բանակցութեան սկսած լինելուն զրոյցը կը հերքուի իտալական լրագրաց ոմանց կողմէ։

—Պելկրատ, 19 դեկտ.

Զինուորական միջազգային յանձնախումբն երեկ կազմակերպուեցաւ ի Նիշ։ Իտալացի անդամը նախագահ անուանուեցաւ. զի Իտալիոյ առաջարկութեամբ կազմուած է յանձնախումբը։ Միլան Թագաւորն իւր ներկայութեամբ ընդունեց յանձնախումբն, որ խնդրեց սերպ բարձրաստիճան և լիազօր պաշտօնեայի մ'ընկերակցութիւնն, ի դիմաց Սերպիոյ անմիջապէս գործադրելու համար յանձնախմբին որոշումները։ Նոյն բանը պիտի խնդրուի Աղեքսանդր Իշխանէն ալ։ Դոփալովից գնդապետը փաղօր կարգուեցաւ Սերպիոյ կողմէ, բայց ո՛չ անդամ յանձնախմբին, յորում Սերպիա և Պուլկարիա չեն ներկայացեալ։ Յանձնախումբն հետզհետէ շրջելով երկուց բանակաց սահմանագծերուն վրայ, զանոնք վերջնապէս պիտի որոշէ։

—Կ. Պոլիս, 17 դեկտ.

Բ. Դրան դեկտ. 13 Թուով շրջաբերականը Դեսպանախորհրդոյն պատմութիւնը կ'ընէ։ Կը հաստատէ թէ ամեն Տէրութիւնք պատրաստ էին իրաց նախկին վիճակին վերահաստատման, ի բաց առեալ Անգլիա։ Բ. Դուռը կը պատմէ Լէզպիկ և Կատոպան էֆէնտիներու պաշտօնն ի Փիլիպէ։ Կ'ըսէ թէ ի սկզբան լաւ ընդունելութիւն գտան, բայց յետոյ չարամիտ անձինք յաջողեցան ի դերեւ հանել նոցա ջանքերը։ Բ. Դուռը կրնար զինու զօրութեան դիմել իւր իրաւունքներն յարգել տալու համար ի Ռումէլի, բայց արիւնհեղութեան առաջքը առնելու փափաքով, և խաղաղ միջոցներու դիմելէ յառաջ, կը խնդրէ Տէրութիւններէն գործել Անգլիոյ մօտ, և իւր (Բ. Դրան) իրաւունքներն յարգել տալու միջոցները ցուցնել իրեն (Բ. Դրան)։ Կը հաւաստէ թէ Բ. Դուռը կը խնդրէ Դեսպանախորհրդոյն վերսկսումն, արդի տագնապին ելք մը տալու ընդարձակ հրահանգով։—Հակառակ այս շրջաբերականին,—(կ'ըսէ Հավասին Կ. Պոլսոյ գործակալը,)—Բ. Դուռը տրամադիր կ'երեւի կատարեալ իրողութիւնն ընդունելու։ Իւր մեծ հոգն Յունաստանի ընթացքն է, որոյ վրայ խորհրդակցեցան Բ. Դրան նախարարք իրենց վերջին նիստերուն մէջ։

—Սթանտըրտին Պերլինի Թղթակիցն իմացեր է «վաւերական աղբիւրէ» թէ Ռումէլիի խնդիրը պիտի կարգադրի Բ. Դրան և Աղեքսանդր Իշխանին միջեւ ուղղակի բանակցութեամբ մը, որուն համեմատ Իշխանն Արեւ. Ռումէլիի մնայուն կառավարիչ պիտի անուանի եղեր։ Այս կարգադրութեան ապա պիտի հաւանին Պերլինի Դաշնագիրն ստորագրող ամեն Տէրութիւնք, և այսպէս Դաշնագրոյն չպիտի դպչուի։

—Թայմզին Թղթակիցը կը հեռագրէ Կ. Պոլսէ թէ Բ. Դրան դեկտ. 13ի շրջաբերականին նպատակն է ի Պերլին կամ ի Վիէննա նոր Վեհաժողովոյ մը գումարման առաջքն առնուլ. զի կը կարծուի թէ Դաշնագիրը կրնայ փոփոխիլ Թուրքիոյ աննպաստ կերպիւ։

—Փիլիպէ, 18 դեկտ.

Տեղւոյս օտար հիւպատոսներէն իւրաքանչիւրը ցարդ Արեւ. Ռումէլիի զանազան կողմերէն աւելի քան 200 աղերսագիրներ ստացած է, որովք Ռումէլիի Պուլկարք կը խնդրեն իրենց երկրին Պուլկարիոյ հետ միութեան նուիրագործումն, և կը հաստատեն իրենց հաւատարմութիւն առ Աղեքսանդր Իշխանն։

—Նիշ, 17 դեկտ.

Առնաւուտներ կը շարունակեն գալ մտնել սերպական բանակը, Պուլկարաց բանակին դէմ կռուելու համար, յորում կան հազարաւոր Մահմէտականք զօրքեր։

Այսօր ալ Միրտիտներու պետ Կաճբար 700 Առնաւուտ կամաւորներով Նիշի սերպական բանակատեղը հասաւ Տիրպարէ։

—Սոֆիա, 17 դեկտ.

Աւստրիական կառավարութիւնը պատասխանեց պուլկարական շրջաբերականին։ Կ'ըսէ թէ զինուորական յանձնախումբն ի հարկէ պիտի առնու երկուց կողմանց յաղթութիւններն ու պարտութիւններն։ Յանձնախումբը սերպ կամ պուլկար պատուիրակ չպիտի ընդունի։ Զինադադարը նախաշաւիղ պիտի լինի հաշտութեան կնքման, և Աւստրիա ամեն ջանք պիտի ընէ որպէս զի թշնամութիւնք չվերսկսին։

—Թայմզին Թղթակիցն ի Սոֆիա (Պ. Հուրտէյքը, տնօրէն-խմբագրապետ Իսթըրն Էքսբրէսի) տեսակցեր է Մաճիտ փաշայի հետ։ Փաշան ըսեր է թէ իւր պաշտօն կը վերաբերի միայն սերպօ-պուլկարական դժուարութեան, և իւր նպատակն է Աղեքսանդր Իշխանին հետ համաձայնութեամբ որոշել զինադադարին և հաշտութեան պայմաններն։ Իրեն տրուած հրահանգները չեն տարածուիր նաեւ պուլկարական Միութեան խնդրոյն վրայ. բայց Պ. Հուրտէյքրի համոզումն այն է թէ Մաճիտ փաշա այս մասին կարծեաց փոխանակութիւն մը պիտի ընէ Իշխանին հետ, իբրեւ պատրաստութիւն կա՛մ նոր հրահանգներու, և կա՛մ օսմ. նոր պատուիրակութեան մը։ Մաճիտ փաշա Սոֆիա եկած է իբրեւ Կայսերական Քոմիսէր, և Վեհ. Սուլթանին կողմէ յոյժ բարեացակամ տրամադրութիւններ կը ցուցնէ Պուլկարներուն, զորս մօտէն ճանչելու առիթ ունեցած էր, իբրեւ գաւառային կառավարիչ (Կիւմիւլճինայի)։ Մաճիտ փաշան Իշխանին քով գնաց, Բիրոտ։

Պ. ԿԼԱՏՍԴՈՆ ԵՒ ԲԱՌՆԷԼԵԱՆՔ

Երեկի Թղթաբերով առնուած աւելի մանրամասն տեղեկութեանց նայելով, Պ. Կլատսդոն վերջնական և պաշտօնական ծրագիր մը յերեւան չէ հանած Ինքնօրինութիւն տալու համար Իռլանտայի։ Սթանտըրտ, Թայմզ և Բէլ Մէլ Կազէթ, մասնաւոր տեղեկութեանց վրայ յենլով, այսպիսի ծրագիր մը վերագրած են Ազատականաց Պետին։ Բայց Պ. Կլատսդոն, ամեն կողմէ անհամբեր տեղեկութիւն խնդրողներուն պատասխանելով, կը յայտարարէ թէ, «հրատարակուած տեղեկութիւնք ճշգրիտ չեն ներկայացներ իւր խորհուրդներ, և առաւելապէս մեքենայութիւն մը լինել կը թուին. և թէ, երբ ինք ժամանակն եկած համարի առաջարկ մ'ընելու Իռլանտայի նկատմամբ, իւր բերնով պիտի յայտարարէ իւր խորհուրդներ, և ո՛չ թէ անանուն լրաբերներու միջոցաւ։» Բայց վերոյիշեալ լրագիրք կը պնդեն թէ Պ. Կլատսդոն ունի իրեն վերագրեալ խորհուրդներն, և թէ անոնց հրատարակումն առ այժմ անպատեհ նկատելուն պատճառաւ միայն կը հերքէ։

Թէ՛ Անգլիոյ և թէ՛ Իռլանտայի մէջ, և մինչեւ իսկ Եւրոպական ուրիշ մայրաքաղաքներու մէջ, այն լուր թէ Պ. Կլատսդոն կը յարի Իռլանտական Ինքնօրինութեան դատին՝ մեծ տպաւորութիւն մ'բրած է։

Արմատականաց պետ Պ. Չէմպըրլէյն, այս խնդրոյ վրայ խօսելով, ըսաւ թէ Պ. Բառնէլ, Պահպանողականաց կողմ բռնած լինելով, պէտք է ջանայ իռլանտական խնդիրը կարգադրելու իւր նոր բարեկամաց հետ։ Երբ տեսնէ թէ Պահպանողականներէն բան մը չպիտի կրնայ առնալ, թո՛ղ ազատական կուսակցութեան դիմէ բանաւոր և հաշտարար առաջարկներով, որք եթէ Պ. Կլատսդոնի դրած սկզբանց համաձայնին, կարելի է որ Ազատականաց մեծանուն Պետն ուզէ պսակել իւր հանրային փառաւոր ասպարէզ՝ խաղաղութիւն և բարգաւաճում տալով Իռլանտայի։

Իռլանտական Ինքնօրինութեան խնդիրն ուրեմն կը մնայ առ կախ, «Խնդրոց խնդիրն» Անգլիոյ համար։

⁂

Դեկտ. 19ին Լոնտոնի ոստիկանական դատարաններէն միոյն ներկայացուեցան այր մը և կին մը, Ճօն և Սարա Մակի, որք գահաժառանգ Վալէսի Իշխանին երկու սպառնալից նամակներ ղրկած են, 750 անգլ. ոսկի պահանջելով։ Դատաւորը չկարդաց նամակները. բայց անգլ. լրագրաց տեղեկութիւններէն կ'երեւի թէ Ճօն Մակի կ'ըսէ նամակներուն մէջ թէ, «գաղտնի ընկերութիւն մը իրեն պաշտօն տուած է սպաննել Վալէսի Իշխանն, և ինք 750 անգլ. ոսկւոյ պէտք ունի Ամերիկա գաղթելու և գաղտնի ընկերութեան ձեռքէն ազատելու համար, զի չուզեր անոր հրամանը գործադրել, բայց նաեւ կը վախնայ անոր վրէժխնդրութենէն»։

Դատարանն, ոստիկանութեան վկայութիւնը լսելէ յետոյ, դատին շարունակութիւնն յետաձգեց այս չորեքշաբթի։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

—Լոնտոն, 19 դեկտ.

Թէհրանէ կը հեռագրուի այս աւուր թուով.

«Մերուչաքի կողմէ Ռուսիոյ և Աֆղանստանի սահմանաց գծման համար ռուս և անգլիացի պատուիրակաց միջեւ ծագած դժուարութիւնք անկարեւոր բաներ են։

«Մերվէ կ'իմանանք թէ Ալիխանոֆ ռուս գնդապետը պաշտօնանկ պիտի լինի, իրեն և տեղւոյն ժողովրդեան միջեւ ծագած դժուարութեանց պատճառաւ։»

ԿԱՐՈԼԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐՆ ԵՒ ԶԱՒԵՇՏ ՄԸ

—Հռոմ, 17 դեկտ. առ Թայմզ.

Այս առաւօտ, Վատիկանին Արքայից գործոց պաշտօնատան մէջ, Քարտուղար Կարդինալ Եաքոպինի և սպանիական դեսպան Մոլինսի Մարքիզն և Վատիկանի քով բրուսիական դեսպան Պ. Ֆոն Շլէօզըր հանդիսապէս իրենց ստորագրութիւնները դրին Կարոլեանց խնդրոյն կարգադրման Ցիշատակագրոյն ներքեւ, զոր Գերմանիա և Սպանիա ընդունած էին, ըստ առաջարկութեան Լեւոն ԺԳ Պապին, որ միջնորդի գերը կատարեց։

(Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողք, Պապն որոշեց թէ Կարոլեան կղզեաց վեհապետութիւնն Սպանիոյ կը վերաբերի, բայց Գերմանիա ազատ պէտք է լինի վաճառք մուծանելու և արտածելու և իւր շոգենաւուց համար կայաններ ունենալու յիշեալ կղզեաց մէջ։)

—Մատրիտ, 17 դեկտ. առ Թայմզ.

Մինչ հեռագիրն այս գիշեր կը ծանուցանէ մեզ թէ Կարոլեանց մասին սպանօ-գերմանական Ցիշատակագիրն հանդիսապէս ստորագրուած է այսօր ի Հռոմ երկուց ազգաց ներկայացուցիչներուն և Պապին ներկայացուցիչ Եաքոպինի Կարդինալին կողմէ, աստ ի Մատրիտ թատրոնի մը մէջ ներկայացուող զաւեշտ մը կը ցուցնէ թէ Կարոլեանց խնդրոյն ստացած կարեւորութիւնն ո՛ր աստիճան արուեստական և չինծու բան մ'էր։ Մարիէպատէս Թատրոնին մէջ Կարոլինաս անուամբ Թատերախաղ մը կը ներկայացուի, յորում կան երկու տղայք, մին Գերմանիա, միւսն Սպանիա անուն, որք կը կռուին քանի մը խաղալիկներու համար։ Չկրնալով որոշել թէ խաղալիկներն ո՛ւմ կը պատկանին, երկուքն ալ խնդիրը կը յանձնեն իրենց Բաբային (*), որ կ'որոշէ թէ խաղալիկներն Սպանիայի են, բայց Գերմանիա խաղալու է անոնց հետ.—որոշում մը որ կը հրճուեցնէ երկու գժտեալ տղայքն, և որ կ'ընդունուի ծիծաղներու աղաղակներով մի և նոյն Մատրիտի հասարակութեան կողմէ, որ տակաւին մի քանի ամիս առաջ քիչ էր մնացեր որ Կարոլեանց խնդիրը Գերմանիոյ դէմ պատերազմի հրատարակման կէտին հասցունէր, եթէ Ալֆոնսօ Թագաւորը քաջասրտութեամբ դէմ չդնէր ժողովրդային գրգռութեան և խնդրոյն խաղաղ ելք մը տալու ջանք չընէր. «Բազում աղմուկ վասն ոչինչի» է տիտղոս, որով Կարոլեանց խնդիրը պէտք է յիշուի Պատմութեան մէջ։

—Հռոմ, 17 դեկտ. առ Ռոյթըր.

Եաքոպինի Կարդինալը Կարոլեանց խնդրոյն յաջող կարգադրման առթիւ 32 անձանց հացկերոյթ մը տուաւ Վատիկանի մէջ։ Ներկայ էին երեւելի կարդինալներ որք քններ էին զայս խնդիր, և Սպանիոյ և Գերմանիոյ դեսպանք իրենց քարտուղարներով։

(*). Սպաներէն կը նշանակէ թէ՛ Հայր և թէ՛ Պապ։

—55—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՈՐԹՈՒՆԷ ՏԻՒ ԲՈՒԱԿՕՊԷ

ՁԻԿ–ՁԱԿ
ԿԱՄ
ԿԵՌ–ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Թ.

—Շա՛տ հաւանական է, մրմնջեց Բամֆըլ, կէս մը համոզուած։

—Եւ պէտք է որ մնայ աստ, եզրակացուց Պ. տը Մընէսթրոլ։

—Թո՛ղ մնայ ուրեմն...։

—Ո՛չ, կարելի է որ կատղած է. բայց եթէ չլինի իսկ, խելք չէ մտնել այդ մեծութեամբ և այդ ուժով գազանի մը։

—Աստուած չընէ, ըսաւ Պրիժիթ ակռաներուն մէջէն։

—Ի՞նչ պիտի ընենք ուրեմն, հարցուց Բամֆըլ։

—Ինչ որ ոստիկանութեան պաշտօնները կ'ընեն կասկածելի շանց. պարզապէս սպաննել։

—Սպաննե՛լ, դիւրին չէ։

—Ես կը կատարեմ, օրիո՛րդ։ Այն Սէն-Տընիի դաշտին մէջ սպանուած որկածէն ի վեր՝ վեցհարուածեան մը կը պահեմ միշտ գրպանիս մէջ։

—Ձեր ուզեր որ ձեր կեանքը վտանգի մէջ ձգէք։

—Ո՛, ես խոհարանը չեմ մտներ։ Հոսկէն կը հարուածեմ...։ Պատուհանին փեղկերը ծակեր ունին անշուշտ։

—Երկու ծակ կայ, ըսաւ Պրիժիթ. պարոնին գաղափարն յոյժ լաւ է։

—Ուրեմն, բարի՛ կին, զիս հոն տար։ Օրիորդը թող աստ մնայ։ Պէտք չէ որ ներկայ գտնուի այդ տեսարանին։

—Ո՛չ, ես ամեն բան տեսնել կ'ուզեմ, ըսաւ օրիորդ Մոնիսթրոլ, և եթէ վտանգ կայ, ներկայ գտնուիլ։

—Եթէ վտանգ լինէր, թող չէի տար ձեզ վար իջնել. բայց չկայ. եթէ կ'ուզէք՝ եկէք, օրիո՛րդ։

Պրիժիթ սանդուղէն վար վազել սկսաւ, տիրուհին ալ ետեւէն. Ժօրժ ամենէն վերջը։

Խոհարանին առջեւէն անցած ժամանակ լսեցին ոչ թէ հաչիւններ, այլ կերկերոտ ու խուլ կաղկանձիւն, որ կատաղութեան յատկանիշներէն մին է։

—Սիրելի՛ Պրիժիթ, ըսաւ Պ. տը Մընէսթրոլ, շատ աժան ազատեցաք։ Եթէ խածեր ձեզ, գժնդակ չարչարանքով կը մեռնէիք։

—Մի՛ ընէք այդ խօսքը, պարո՛ն։ Մտածութիւնը միայն կը սարսափեցնէ զիս։ Վայրկեան մ'առաջ լմնցուցէք։

Պրիժիթ դուրս հանեց զանոնք, և տարաւ խոհարանին պատուհանին առջեւ, որոյ փեղկերը խնամով փակուած էին։

Պ. տը Մընէսթրոլ փեղկին տակի ծակերուն մէկէն ներս նայեցաւ։

Շունը նշմարելով զայն կամ հոտն առնլով, բուռն զօրութեամբ պատուհանին դէմ ցատկեց ներսէն, և ապակիները ջախջախեց։

Ժօրժ զինեց իւր վեցհարուածեանը։

Կենդանին երկրորդ անգամ յարձակելով յաջողեցաւ կառչիլ պատուհանին և ցռուկը կոտրած ապակիէն դուրս երկընցուց։

Բամֆըլ և Պրիժիթ զարհուրելով քաշուեցան։

Պ. տը Մընէսթրոլ պարպեց հրազէնը։

Կենդանին ահեղ գոչիւն մ'արձակեց, բայց չընկաւ. գնդակը խոտորելով, փոխանակ գանկը ջախջախելու, ցռուկը միայն ծակեր էր աչքին տակէն։

Մընէսթրոլ երկրորդ անգամ պարպեց հրազէնը, բայց զարնելու չյաջողեցաւ։ Այս անգամ աչքէն զարնուեցաւ գազանը, և այս նոր վէրք առաւել եւս կատղեցուց զայն, որ բուռն ցնցմամբ մը կոտրեց փեղկին սողնակն, որով փեղկը մէկէն բացուեցաւ, և կենդանին դուրս նետուելով թաւալգլոր ընկաւ դուրսի բակին աւազին վրայ։

Պրիժիթ լեղապատառ փախաւ, և Մընէսթրոլ վազեց իւր մարմնով ծածկեց զօրիորդն, որ իւր սիրած մարդուն բաղդակից լինելու որոշմամբ անշարժ կեցած էր անդ։

Ժօրժ տը Մընէսթրոլ դեռ չորս գնդակ ունէր ատրճանակին մէջ, բայց շունը մահացու կերպիւ զարնուած չէր, և ոչ ալ իւր ցռուկը կը ներկայացնէր փեղկին ծակէն դուրս։

Անմիջապէս ելաւ կանգնեցաւ չորս թաթերուն վրայ, և տակաւին բաւական ուժ ունէր իւր դահճին վրայ ընկնելու, բայց փոխանակ վրան ցատկելու, լալագին հեծութեամբ ծանր ծանր դէպ անոր մօտենալ սկսաւ ընդ քարշ։

Պ. տը Մընէսթրոլ, օգուտ քաղելով այս անյուսալի պարագայէն, հրազէնն անոր կուշտին ուղղեց, և երրորդ հարուածով ջախջախեց անոր երիկամունքը։

Վիկուրէոյ տապալեցաւ ընկաւ առանց գոչելու, և առջեւի թաթերուն օգնութեամբ սկսաւ փորին վրայ սողալ, աչքերը Ժօրժի վրայ սեւեռած։

Կը թուէր թէ գթութիւն կը հայցէր անկէ, և իրեն հետ այսպէս խժդժաբար վարուելուն համար կը յանդիմանէր։

Բայց չկրցաւ ի գլուխ չարժել զայն։

Վերջին հարուած մ'երկու ունքերուն մէջտեղէն զարնելով գլխովին տապալեց զայն կղկղին վրայ։ Ողջ մնացած աչքն անգամ մ'ալ բացուելով՝ անոր դահճին յառեցաւ, և ապա փակեցաւ մշտնջենաւորապէս։

—Վերջապէս մեռաւ, ըսաւ Պ. տը Մընէսթրոլ, այլ ես չկրնար բան մ'ընել... բայց ո՛րչափ դժուարամահ է եղեր... պահ մը վախցայ թէ չպիտի կրնայի գլուխ ելել։

Շատ վախցա՞ք դուք ալ։

—Ձեզ համար այո՛... և կը խոստովանիմ որ այդ դժբաղդ կենդանւոյն մահուան տագնապը խորապէս յուզեց սիրտս։

—Կը հասկնայի զայդ եթէ ուրիշ որ և է շան մը համար լինէր. բայց եթէ անիրաւ էք Զիկ-Զակի շունը լինելուն...։

—Բացարձակապէս անկարելի։ Հարցուցէք Պրիժիթի և կ'ըսէ ձեզ...։

—Նոյն ինքն է, ըսաւ յանկարծ երեւան ելնելով, ուրիշ մ'ալ չկայ անոր նման։

—Ուրեմն, ըսաւ Պ. տը Մընէսթրոլ, դիակն անհետացնել պէտք է։ Բահ մը բերէք ինձ, և թաղեմ զայն ածուներուն միոյն մէջ։

—Ա՛, բա՛, կարելի բան չէ, գոչեց Պրիժիթ. կ'ուզէք որ ժանտախտ բռնուինք։ Ես կը քաշեմ Պօլվարին վրայ կը ձգեմ, ոստիկանութիւնը կը վերցնէ զայն։

—Զմոռնաք։

—Ես հոգ կը տանիմ, սիրելի՛ս, ըսաւ օրիորդ Մոնիսթրոլ։ Այժմ ներեցէք ինձ յիշեցնել ձեզ թէ դուք խոստացաք տեղեկութիւն տալ այն խեղճ տղուն վրայ։

—Հիմա պիտի երթամ... նախ Կարմիր տունն... և եթէ հոն չկրնամ բացորոշ տեղեկութիւն մ'առնալ, Էպինէթի թաղին ոստիկաններէն պիտի երթամ խնդրել։

—Շնորհակալ եմ։ Անհամբերութեամբ ձեր վերադարձին պիտի սպասեմ. մի՛ ուշանաք, կ'աղաչեմ։

—Անհոգ եղէք այդ մասին, որովհետեւ զսպող պայման կը դնէք Անգլիա գալու համար... և ես յոյս ունիմ որ այսօր իսկ ստոյգ տեղեկութիւններ բերեմ ձեզ...։ Դուրս ելնելու միտք չունի՞ք։

—Ո՛չ, սիրելի Ժօրժ։ Կրած սրտայուզութիւնս դեռ հանդարտած չէ բոլորովին...։ Այս տեսարան սաստիկ վրդովեց զիս... երթամ հանգչիմ որպէս զի գտնեմ գլխս. ուստի դուք գնացէք և շուտով վերադարձէք, եզրակացուց Բամֆըլ սեղմելով իւր տարփաւորին ձեռքը։ Ժօրժ մեկնեցաւ փութանակի։

Պրիժիթ ներկայ էր այս զրոյցին, հրաժեշտին, և իւր դէմքին խոժոռութենէն կը տեսնուէր թէ գոհ չէր։

—Ստուգիւ պիտի երթա՞ք, հարցուց մէկէն իւր տիրուհւոյն։

—Այո՛, պատասխանեց մանկամարդուհին փոքր ինչ շփոթութեամբ, բայց քեզ չպիտի թողում, հետս պիտի տանիմ։

—Ե՛ս... Լոնտրա՛ երթամ... հոն հեթանոսներուն երկիրն, Աստուա՛ծ չընէ...։ Երկու օր չտեւեր, կը մեռնիմ թախծութենէս...։ Ես հինօրեայ ծառոց կը նմանիմ, ուրիշ տեղ փոխադրուելնուն պէս կը չորնան։ Անկէ զատ, օրիո՛րդ, Անգլիա շատ հեռի է Մոնթէյլէն...։

Առանց հաշուելու որ, յարեց Պրիժիթ դժգոհ դէմքով, եթէ այդ գեղեցիկ Թիամէթին հետ ամուսնանալու կ'երթաք անդ, մեծ անխոհեմութիւն կ'ընէք...։ Գիտեմ որ ինձ վերաբերութիւն ունեցող բան մը չէ, բայց վերջապէս ըսի գնաց... սրտիս վրայ բեռ եղած էր, պէտք էր որ դուրս ելնէր... կ'ուզէի որ ձեր խեղճ հայրն ողջ լինէր ու լսէր այս ըսածս... նա չէր հաճութիւն տար որ այսպիսի անծանօթ պարոնի մ'ետեւէն երթայիք...։

(Շարունակելի)

ԽՌՆԱՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆՔ Ի ԲԻՐՄԱՆԻԱ

Բիրմանիոյ կէս–անկախ լեռնաբնակ ցեղերը, Շան կոչուած, ոտք ելան անգլիական իշխանութեան դէմ, ձեռք ձեռքի տալով Տագոյիթներուն հետ, որք կազմակերպեալ աւազակաց խմբեր են։

Լոնտոնի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ մեծ Թաւմշաներ, ընդ հրամանօք պտտատական քուրմի մը, որ քաղաքական և կրօնական երկնային պաշտօն մ'ունենալ կը յաւակնի, Բիրմանիոյ Սառաբին այսինքն բուն անգլիական մասին վրայ յարձակեցան, և Մեկդանկ քաղաքն հրկիզելէ յետոյ, այժմ կը սպառնան գաւառին գլխաւոր քաղաքին, Տօայեթին։ Անգլ. Բամիւէր Պ. Պէրնարտի օգնականը, Պ. Սայմս, որ 3 միլիոն բընակիչ ունեցող նահանգի մը վարչութեան հոգերով ծանրաբեռնեալ է, յանկարծակիի գալով, հազիւ կրցած է մաս մը զօրք ղրկել Շաներն ետ մղելու և երկիրը պաշտպանելու համար։

Հեռագիրն ընդհատեալ կը մնայ միշտ Մանտալէյի և Ռանկունի միջեւ, և այս կ'ապացուցանէ թէ ապահովութիւն չկայ մինչեւ իսկ հաղորդակցութեան միակ ճամբուն վրայ զոր անգլ. բանակն ունի իւր գործողութեանց խարիսխին (Ռանկունի) հետ։ Տագոյիդներու հրոսախմբերը կը բազմանան, և մինչեւ իսկ անգլ. զօրախումբերու վըրայ կը յարձակին։ Այս ճակատամարտներէ միոյն մէջ անգլ. բարձրաստիճան սպայ մը ծանրապէս վիրաւորուած է։ Ալէյարըն գնդապետն, որ երկիրը քաջ կը ճանչէ, չի յուսար որ այս սոսկալի աւազակութիւն դիւրաւ ջնջուի։ Անգլ. զօրաբաժին մը, Նորման զօրավարին հրամանաց ներքեւ, Մուչօպոյի վրայ կը քալէ, Տագոյիդներուն դէմ գործելու և երկիրը խաղաղեցնելու համար։ Ուրիշ զօրախմբեր Մանտալէյի շուրջը կը գործեն, և հեծելազօրաց երկու գունդեր հեռագրական թելը պաշտպանելու պաշտօն ունին։ Կ'երեւի ուրեմն թէ պիրմանական պատերազմն, որ վերջացած կը համարուէր, դեռ նոր կը սկսի։

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ

(ՀԵՌԱԳՐԵՐ ՀԱՎԱՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ.)

ՍՕՖԻԱ, 20 դեկտ.

Պուլկար կառավարութեան մէկ Շրջաբերականը կը յայտարարէ թէ Պուլկարիա որոշած է հպատակիլ զինուորական յանձնախմբին որոշման, բայց պայմանաւ որ Սերպք ելնեն Պուլկարիայէն, իսկ Պուլկարք միայն ի Պիրոդ ցինքումն հաստութեան։ Պուլկարական ծանուցագիրը զայս պահանջում կը հիմնէ Մեծ-Եպարքոսին մէկ նամակին և Աւստրիոյ գործակալին մէկ յայտարարութեան վրայ, որք ընդունած էին թէ Պուլկարիա իւր զինուորական յաջողութեանց օգուտը պէտք է վայելէ։

ՎԻԷՆՆԱ, 21 դեկտ.

Մոնթակս Ռեվիւ շաբաթական կէս–պաշտօնական թերթը բնական կը համարի որ Մեծ Տէրութիւնք, Ռումէլիի խնդրոյն վրայ իրենց որոշումը տալէ առաջ, սպասեն տեսնել թէ Բ. Դուռն ի՛նչ ընթացք պիտի բռնէ։ Կարելի է որ Բ. Դրան նոր առաջարկներն համաձայնութեան հիմ մ'ընծայեն Տէրութեանց։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաղէշէն մեզ գրուած նամակ մը գովեստիւք կը խօսի տեղւոյն առաջնորդական Տեղապահ Տէր Մոկացեանի վրայ, որ յաջողած է, քաղաքին ընթացիկ բոլոր գործերը կարգադրելէ զատ, վճարել Խնդրակատար վանուց 300 ոսկի պարտքն և 20 գիւղացի տղայոց համար գիշերօթիկ վարժարան մը բանալ անդ։ Առ այս ձեռնարկուած հանգանակութեան գումարը ցարդ հասած է 250 ոսկւոյ։— Նմանապէս Բաղէշի Նորընտիր առաջնորդ Տէր. Կէօմիւքճեան արդէն մեկնած է Կարինէն յիւր պաշտօնատեղին։ Բազմաթիւ Բաղէշցիներ ընդ առաջ ելած են մինչեւ Մեծք գիւղ, դիմաւորելու համար իրենց առաջնորդն։

Իզմիրէն կը գրեն մեզ թէ Վսեմ. Յովհաննէս էֆէնտի Սպարթալեան Որկատողութեան անունով Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի անձուկ վիճակն, իւր տարեկան սովորական նպաստէն զատ հաճած է նաեւ հարիւր արծ. Մէճիտի գումար մը առաքել Հիւանդանոցի պատ. Հոգաբարձութեան։

Ն. Վսեմութիւն նմանապէս Ս. Ծննդեան տօները մերձենալուն առթիւ, քաղաքին Ս. Մեսրոպեան Վարժարանի ուսանողաց համար 50 ձեռք հագուստ պատրաստել տալով, ղրկած է Հոգատար Ընկերութեան, հանդերձ 5 օսմ. ոսկւով զոր այս առթիւ նուիրած է յիշեալ Ընկերութեան։

Իւսկիւտարէն հետեւեալը կը գրեն մեզ.

Ներկայ գրութեամբս ազգային կեդրոնական վարչութեան ուշադրութիւնն հրաւիրելով կ'ուզեմ ի յայտ ածել թէ Իւսկիւտարի ազգային գերեզմանատան և Բամիս փաշայի պարտիզին գլխու հանդուցեալ դեղագործ Նալեան Ռուփայէլ աղային վաղիֆ եղած 1000 կանգունի չափ գետինն Երուսաղեմատունն 13,000 ղրշի մէկու մը ծախած է, մինչդեռ յիշեալ գետնոյն այսաւուր ամենապարզ գինն 30,000 ղրշ է. արդ այս տարօրինակ առ ու ծախուց վրայ կու գամ բողոքել որ ազգային կալուած կամ ստացուած մը առանց ազգ. լրագրաց միջոցաւ սովորական ազդարարութիւն ընելու ծախուած է։ Քաղցր է մեզ յուսալ որ լուծուի այդ առուծախն իբրեւ բռնաբարում ազգային իրաւանց և վերստին ի ծախս հանուի ազգային եկամտական իրաւանց տրամադրութեան ներքեւ և այս կերպիւ այս գեղծման առաջքն առնուի։

ԱԶԳ

ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԲԵՐԱՅԻ

Ըստ փափաքանաց Թաղական Խորհրդոյ, Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրն մեր բարեհաճած է գալ ի Բերա ի 15 դեկտեմբեր յառաջիկայ կիւրակէ, և ի մխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան քարոզել և Սուրբ Պատարագ մատուցանել Ս. Երրորդութեան Եկեղեցւոյ մէջ։

(ԿՆԻՔ)

Բերա, 15 դեկտ. 1885

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Յ. Մանդակունիի աշխատասիրած սոյն Քերականութիւնը կուգայ մեծ պակաս մը լեցնել մեր ազգային վարժարանաց մէջ։ Արդարեւ սոյն քերականութիւնն, որ մասնաւոր դրութեամբ չարակարգեալ հոծ կանոններով և գործնական հրահանգներով ամբողջութիւն մը կը կազմէ իւր համառօտութեանը մէջ, հայ աշակերտին ձեռքը տրուելիք յարմարագոյն դասագիրքն է։ —Գրքին ընտիր տպագրութիւնը պատիւ կը բերէ «Հայ Դրագարաց Ընկերութեան» տպարանին։

Գին 3 Ղուրուշ

Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կը լինի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ

Վեհ. Սուլթանը ծանրագին սուր մը նուիրեց Բարձր. Սպարապետ Ալի Սայիպ փաշայի. Ն. Վեհափառութեան առաջին Սենեկապետ Օսման պէյ՝ համազգեստիւք և ընկերակցութեամբ մի քանի թիկնապահաց, երէկ իրիկուն ժամը 10ին Սպարապետի Դուռն երթալով հանդիսաւոր կերպիւ սուրն յանձնեց Ալի Սայիպ փաշայի։

Բարձր. Սպարապետն՝ որ պաշտօնական համազգեստ կը կրէր, արժանավայել պատուով ընդունեց Սենեկապետ պէյն։ Սպարապետի Դրան թէ հրապարակին և թէ մօրյն առջեւ զինուորական գումարտակներ զէնք ի ձեռին բարեւի կանգնած էին։ Օսման պէյ սուրն յանձնելուն առթիւ հետեւեալ բանախօսութիւնն բրաւ.

«Մեր Օգոստափառ Ինքնակալն Իւր «կայսերական բարիներն ուղղելով Ձեր «Բարձրութեան, և ի նկատի առնլով Ձեր «հաւատարմութիւնն, Իւր սուրերէն մին «կը նուիրէ, որպէս զի կրօնի ու Տէ«րութեան ծառայէք և Իւր թշնամեաց «դէմ մարտիք։ Նոյնպէս կը հրամայէ «Ձեզ բերկրութեամբ և մեծ վայելչու«թեամբ գործածել զայն։»

Օսման պէյ յետոյ ուղղակի արքունի Նաւարանն երթալով, Վեհ. Սուլթանի կողմէ ուրիշ սուր մ'ալ Վսեմ. Ծովային Նախարարին նուիրեց, անդ եւս հանդիսաւոր ընդունելութիւնք եղան։ Ծովային նախարար Հասան փաշա նոյնպէս համազգեստիւք և իւր պաշտօնատարներէն շրջապատեալ շնորհակալութեամբ ընդունեց սուրն և արժանավայել պատուով մեծարեց Սենեկապետ պէյը։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Իմթիյազի պատուանշանի չքնաղադրը տրուեցաւ Քարբերդի կուսակալ Հաճի Հասան պէյի։

Սանիյէի աստիճան տրուեցաւ Գէբուրթի մաքսային տրոց տնօրէն Ճէմալ պէյին և կայսերական անձնական գանձուն կալուածոց գեւանի նորընտիր տընօրէն Զէքի էֆէնտիի։

ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Աղեքսանդր իշխանը Պիրոդի մէջ ընդունելով զՄաճիտ փաշա, Նախ և առաջ յայտներ է թէ մեծապէս գոհ է որ կարող կը լինի Վեհ. Սուլթանի Ներկայացուցչին յայտնել այն յարգանքն և անձնուիրութիւնը զոր կը տածէ Նորա Օգոստափառ Վեհապետին անձին նկատմամբ։ Իշխանն յայտներ է թէ զինադադարի ինչպէս նաեւ խաղաղութեան կնքման գործը մասամբ կախում ունի մեծ Տէրութիւններէն։

Դալով Արեւելեան Ռումէլիի գործոց, Ն. Բարձրութիւն յայտարարեր է Մաճիտ փաշայի, թէ ինք բնաւ չուզեր հրաժարիլ այն հաւատարմութենէն և հնազանդութենէն զոր ցոյց տուած է իւր Գերիշխան Պետին, սակայն կը յուսայ որ Վեհ. Սուլթանն իւր հայրական բարութեամբ, պիտի հաճի նկատողութեան առնուլ ժողովրդեան իղձերն։

Մաճիտ փաշա պատասխաներ է թէ իւր Օգոստափառ Վեհապետն յոյժ բարեխօսօր տրամադրութիւններ ունի և թէ հետեւաբար կարելի կը լինի համաձայնութիւն մը գոյացնել Պերլինի Դաշնագրոյն հիման վրայ։

Ըստ մասնաւոր տեղեկութեանց Մծխէթի, մեծ տէրութեանց ամենքն ալ հաւանած են Բ. Դրան վերջին առաջարկին, որոյ համեմատ Դեսպանախորհուրդը պիտի կոչուի շարունակել իւր նիստեր, աւելի ընդարձակ արտօնութիւններ տրուելով լիազօրաց։

Այսպէս Դեսպանախորհրդոյ աշխատութեանց վերսկսումը թէեւ ընդունուած է, սակայն գումարման թուականն որոշուած չէ դեռ։ Անգլիական կառավարութիւնն այս մասին իւր հաւանութիւնն յայտնելով Բ. Դրան, ծանուցած է միանգամայն թէ հարկ եղած հրահանգները ղրկած է Սըր Հուայդի։

* * *

Ինչպէս արդէն ծանուցուած է, Պուլկարիա պատերազմական տուգանք կը պահանջէ Սերպիայէն։ Բ. Դուռ՝ նկատելով որ խաղաղութեան հաստատման համար տեղի ունեցած բանակցութիւնք այս հիման վրայ կը դառնան և թէ Պուլկարիա Օսմանեան կայսրութեան մէկ մասն կը համարուի, երէկ նոր ծանուցագիր մը ուղղուած է Մեծ տէրութեանց, որով պատերազմական տուգանաց խնդրոյն առթիւ Տէրութեանց միջեւ կարծեաց փոխանակութեան մը պէտքը կ'զգացունէ։

Ըստ վերջին լրոյ, Աղեքսանդր իշխանն վաղը, շաբաթ, Սօֆիա պիտի ժամանէ։

Զինուորական պատուիրակ Շաքիր փաշա՝ զինադադարի կնքումէն յետոյ Սօֆիա վերադարձած է և Աղեքսանդր իշխանին գալստեան կ'սպասէ։

Մեր ընթերցողաց որոշ գաղափար մը տալու համար կայսերական բանակին ծախուց վրայ, մասնաւոր աղբիւրէ կ'ստուգեմք թէ մէն մի զինուորի համար ամիսը մէկ օսմ. ոսկի կը ծախսուի և թէ այժմ 400,000 զինուորք կազմ և պատրաստ գտնուելով, ասոնց համար ամիսը 400,000 ոսկւոյ գումար մը կը ծախսուի կայսերական գանձէն։ Այս 400,000 ոսկւոյ գումարին մէջ պէտք չէ հաշուել փոխադրութեանց և այլ պիտոյից համար վատնուած ստակներն։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշայի հրամանաւ, Առողջապահական խորհրդոյ դեր-նախագահ Տոք. Արիֆ պէյ երէկ ի նիստ հրաւիրեց յիշեալ Խորհուրդը, Վենետիկի մէջ հընտախտի ծագման առթիւ հարկ եղած տնօրինութիւններն ընելու համար։

* * *

Վերջին պահուն Առողջապահական Խորհրդոյ կողմէ ստացանք հետեւեալ Պաշտօնական Ազդը.

«Մայրաքաղաքի հասած հեռագրի մը վրայ, որ կը ծանուցանէր թէ հընտախտի երկու դէպքեր պատահած են ի Թրիէսթ, Առողջապահական Խորհուրդս իւր երէկի նստին մէջ որոշեց որ 48 ժամու քարանթինա հաստատուի օսմանեան նաւահանգիստներուն մէջ, դեկտ. 10/22 էն ի վեր Թրիէսթէն մեկնող նաւուց համար։»

Կ. Պոլիս, 12/24 դեկտ. 1885.

Նախորդ թուով մը ծանուցած էինք թէ Ռուսիոյ հպատակներէն անոնք որ թուրքօ-ռուսական պատերազմին պատճառաւ տուգանք կը պահանջեն կայսերական կառավարութենէն, դիմում մը պիտի ընեն իրենց դեսպանատան, որպէսզի ինչպէս անցեալ տարի այս տարի եւս վճարուի իրենց խոստացուած տարեկան 30,000 ոսկւոյ գումարն։

Յիշեալ պահանջատարաց կողմէ պատգամաւորութիւն մը զոր կը կազմէին փաստաբանք Պ. Պ. Ռոզա, Աբեթինոֆ և Թանտիլ՝ նախընթաց օր Ռուսիոյ դեսպանատունն երթալով պահանջատարց խնդիրը ներկայացուցած են Պ. Նելիտոֆի որ խոստացած է ընդփոյթ կարգադրել նոցա խնդիրն, հաւաստելով միանգամայն թէ կայսերական կառավարութիւնն իր յանձն առած պարտականութիւնը պիտի կատարէ ինչպէս կատարած է անցեալ տարի այս ժամանակներս։

Վեհ. Սուլթանը Նշան–Թաշիի կողմերն 5–6000 կանգունի չափ գետին մը գնել տալով, Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշային նուիրեց։

Վսեմ. Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա 200 ոսկի արժող զոյգ մը ռուսական ձիեր նուիրած է ի նպաստ կայս. բանակաց։

Կ'իմանանք թէ կայսերական բանակին պիտոյից օգնելու նպատակաւ Ֆէների մէջ վերջերս կազմեալ յանձնաժողովն Յունաց Պատրիարքարանի միջոցաւ 500 զոյգ կօշիկ ղրկած է Սպարապետութեան, որ այս առթիւ շնորհակալութեան գիր մը գրած է Յունաց Պատրիարքարանին։ Կը կարծուի թէ մէն մի կօշիկ 1/2 ոսկւոյ արժողութիւն ունի, որով ղրկուած նպաստը կը հասնի շուրջ 250 ոսկւոյ։

Մէրսինէն կը գրեն մեզ թէ Ատանայի երկաթուղւոյ շինութիւնն աւարտելու մօտ է։ Մէրսինէն ի Թարսուս տանող գիծն աւարտած է, բայց դեռ բացուած չէ, որովհետեւ երկիւղ կայ որ կամուրջները լաւ շինուած չեն։ Կը յուսացուի սակայն թէ լաւ քննութենէ մը յետոյ, ամիսէ մը տեղի կ'ունենայ բացման հանդէսն։

Այսպէս, կարելի պիտի լինի շոգեկառքով Մէրսինէն Թարսուս երթալ 15–20 վայրկենի մէջ։ Երկաթուղւոյ այս գիծը պիտի երկարի նաեւ Թարսուսէն յԱտանա, և արդէն ժամու մը չափ ճանբայ շինուած է։ Եթէ օդերը ներեն կը յուսացուի որ շինութիւնք աւարտին մինչեւ Զատիկ։

Մայրաքաղաքիս դեսպանատանց թարգմանք հաւաքաբար տեղեկագիր մը պատրաստած են ի մասին կայսերական կառավարութեան մէկ ծանուցագրոյն որ կ'առաջարկէր կալուածական տրոց վրայ %ին 6 յաւելում մը հաստատել օտար հպատակաց համար եւս, ինչպէս կ'առնուի օսմանեան հպատակներէն, և այդ գումարն յատկացնել հանրային կրթութեան ծաւալման ի Թուրքիա։ Սակայն դեսպանք տակաւին որոշած չեն իրենց տալիք պատասխանն։

Աղեքսանդրիայէն նորեկ ուղեւորք կը պատմեն թէ այդ քաղաքի մէջ մեծ պատրաստութիւնք կը լինին Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշայի ընդունելութեան համար։

Այս ընդունելութիւնք հանրային տօնի մը երեւոյթը պիտի առնեն և ժողովուրդն յօժարակամ կ'աջակցի եգիպտ. տեղական իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած միջոցներուն, հանդիսին փայլն աւելցնելու համար։ Յոյժ շքեղ լուսավառութիւնք պիտի լինին որոյ պիտի մասնակցին բնիկ և օտար ժողովրդեան ամեն դասակարգերը։ Քանի մ'օրէ ի վեր Խտիւին հանդիսական կառախումբը կ'սպասէ Աղեքսանդրիոյ կայարանին մէջ, Վեհ. Սուլթանի բարձր Գոմիսէրին տրամադրութեան ներքեւ դրուելու համար։

[illegible] կ'իմանայ թէ կայս. կառավարութիւնն որոշած է երկաթուղւոյ գիծ մը հաստատել Իզմիտէն մինչեւ Էրէյլի։ Այս գիծ պիտի մեկնի Իզմիտի նաւային գործարանէն և Սապանճայի հիւսիսային եզերքէն երկարելով, ձախ կողմը պիտի թողու Ատա–Բազարն և Սաքարիան անցնելով Հէնտէքի պիտի հասնի ապա պիտի անցնի Մէլէնի և Աքչէհիրի մէջէն և Չիլիմլի ճանբով Էրէյլի պիտի հասնի։ Այս ճանբով Իզմիտէն մինչեւ Էրէյլի հաստատուելի երկաթուղւոյ երկայնութիւնը պիտի լինի 130 քիլոմէտր։ Այս երկաթուղին պիտի շինուի փոխադրական երկաթուղիք կոչուած դրութեամբ, և նեղ գծերով։

Այս երկաթուղին պիտի փոխադրէ նաեւ Էրէյլիէն ելած հանքածուխն և Հէնտէքի գործարանին համար շինութեան փայտ. արմտիք պիտի փոխադրէ Ատա–բազարի, Հէնտէքի, Տիւզճէի, Պոլուի և այլ մօտաւոր քաղաքաց միջեւ։ Այս գիծ պիտի շինուի և շահագործուի ծովային նախարարութեան ձեռամբ, որոյ կողմէ յատուկ յանձնախումբ մը ղրկուած է իբր մէկ ամիս առաջ նախնական քննութիւնները կատարելու համար։

Այս տեղեկագրոյն վրայ պիտի պատրաստուի յիշեալ երկաթուղւոյ յատակագիծն և նախնական աշխատութեանց պիտի ձեռնարկուի։

Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ որ քանի մ'օրէ հետէ հիւանդ էր, առողջացած է բոլորովին։

Աթէնքի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Կրէտէի հելլենական հիւպատոսարանի գործակատար Պ. Ջիկոմալա ի մօտոյ ետ պիտի կոչուի իւր կառավարութեան կողմէ, որ այս կերպով գոհացում պիտի տայ Բ. Դրան պահանջմանց։

Կը կարծուի թէ Պ. Ջիկոմալայի պիտի յաջորդէ Կ. Պոլսոյ հիւպատոս Պ. Մավրոմաթի։

Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանն և իշխանուհին անցեալ շաբաթ օր հանդիսաւորապէս իրենց ներկայութեան ընդունեներ են Պէրլինի օսմ. դեսպան Թէվֆիգ պէյն։

Երեկոյին փառաւոր սեղան մը տրըւեր է, որոյ ներկայ գտնուեր են բաց ի օսմ. դեսպանէն, իշխանէն և իշխանուհիէն, Պիզմարք իշխանի որդին և բազում դեսպանք ու դեսպանուհիք։ Սեղանէն յետոյ նուագահանդէս մը տրուեր է։

Գահիրէէն դեկտ. 6/18 թուով կը գրեն թէ Եգիպտոսի ընդհ. հրամանատարը բողոք բարձեր է անգլ. կառավարութեան, եգիպտական լրագրաց ոմանց Սուտանի նկատմամբ անընդհատ հրատարակած աղետալի լուրերուն նկատմամբ և առաջարկեր է որ պաշարման վիճակ հրատարակուի։ Անգլ. Դահլիճը նկատելով սակայն Եգիպտոսի մէջ հանրային տրամադրութիւններն և խորհելով մանաւանդ թէ պաշարման վիճակն իրական ընելու համար հարկ է զինուորական նոր զօրութիւններ ղրկել յԵգիպտոս, չէ ընդունած այդ առաջարկութիւնը։

Ադրիանուպոլսէն դեկտ. 6/18 թուով կը գրեն առ Էօթբէ.

Ամբողջ շաբաթ մը տխուր և մելամաղձոտ օդ մ'ունենալէ յետոյ, յորում անընդհատ կը ձիւնէր և հովը կը փչէր դառնաշունչ, այսօր արեգակնային օդ մը կը վայելենք, թէեւ ցրտագին։ Հակառակ առատ ձեան որ գետինը կը ծածկէ, Կ. Պոլսոյ և Տէտէ–Աղաճի կառախումբք երթեւեկեցին կանոնաւորապէս։ Զինուորական շարժումը կը շարունակուի. զօրաց վեց նոր վաշտեր կ'սպասուին ի Տէտէ–Աղաճ և այս նորեկներուն համար բնաւ տեղ չկայ. գիւղերն, տրուարձաններն, հանրային և մասնաւոր շէնքերը և քաղաքին հրապարակները լցուած են։ Տեղական իշխանութիւնք ուրիշ միջոց չ'գտնելով, հրաւէր կարդացին իւրաքանչիւր հասարակութեան, անոնց երեւելեաց միջոցաւ, որ զօրքերն իրենց տան մէջ հիւրընկալեն. այս նպատակաւ հետեւեալ բաժանումն եղած է. Թուրքերը պիտի հիւրընկալեն եօթ վաշտ զօրք, Յոյնք՝ երկու, Հրեայք՝ մէկ և Հայք՝ կէս վաշտ։

Եւ որպէսզի զօրաց և ընտանեաց միեւնոյն յարկի ներքեւ կենակցութիւնն անպատեհութեանց տեղի չտայ, զանազան հասարակութեանց գլուխներն որոշեցին զինուորաց տրամադրութեան ներքեւ դնել դպրոցները, մզկիթները, թէքքէները և վարձել բոլոր պարապ մնացած շէնքերն որպէս զի զինուորք տանց մէջ չբնակին։

Խտիվիէ շոգենաւային ընկերութեան տնօրէն և երբեմն Եգիպտոսի ծովային նախարարութեան փոխանորդ Մուսթաֆա փաշա մեռաւ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ԹՈՆՔԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Փարիզ, 23 դեկտ.

Երեսփոխանաց Ժողով.— Նախարարապետ Պ. Բրիսոն կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը կը մերժէ Թոնքինի պարպումն, զոր առաջարկած է 33ից Յանձնաժողովն. կը խնդրէ որ Երեսփոխանական Ժողովը քուէարկէ 79 միլիոնի վարկն իւր ամբողջութեամբ, և ո՛չ թէ Յանձնաժողովին պահանջած զեղչմամբ։

Կը յուսացուի որ վաղը քուէարկութիւն լինի։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ Ի ԲԻՐՄԱՆԻԱ

Լոնտոն, 24 դեկտ.

Հնդկաստանէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ իրաց վիճակը ծանրացած է ի Բիրմանիա.—Տագոյիդ ցեղերը երկիրը կը պտըտին, կողոպտելով եւ այրելով ամեն ինչ իրենց ճանբուն վրայ։

Սարսափն ընդհանուր է։

Բրէնտէրկասդ զօրավարը նոր զօրք խընդրեց Կալկաթայէն։

Թրիէստէ, 24 դեկտ.

Վենետիկէն եկած նաւերն հնգօրեայ հսկողութեան կ'ենթարկուին։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 13 Դեկտեմբեր

Այսօր Լատինացոց Ծննդեան տօնին պատճառաւ Ղալաթիոյ Պորսան գոց է։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 24 Դեկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	99 7/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 3/16
» » » գոցուեցաւ	14 1/4
» » » Ա.	26 1/2
» » » Բ.	16
» » » Գ.	14 1/4
Օթօման 1871	66 1/2
Փոխառութիւն 1877	79 1/4
Պանք Օթօման	9 7/8
Ռուսական փոխառ. 1873	95 1/4
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիէ)	63 5/8
» առանձն. (բրիվիլեժիէ)	87 1/4
Տայրա Սանիէ	64 1/2
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	88
Հունգարական պարտաթուղթ 4 0/0	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	— —

Վիեննա, 24 Դեկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 40
Օսմանեան երկաթուղի	17 (.")

Բարիզ, 24 Դեկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 17 1/2
» » 3 0/0	80 07 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 40
» » » գոցուեցաւ	14 40
» » Սէրի Բ.	16 20
» » Գ.	14 40
Օսմանեան երկաթուղի	35 62 1/2
» Բէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	497 50
Գրետի Լիոնէ	523 75
» Ֆօնսիէ	1340
Բաժնետմ. Լիոնի	1236 25
Սուէզի ջրանցք	2175
Ռուսական 5 0/0 1877ի	101 3/4
Իտալական Ռանթ	97 75
Եգիպտական միացեալ	322 50
Սպանիական (արտաքին)	53 3/4
Բրիօրիթէ Թիւրք	355
5 0/0 Հելլենական	279 37 1/2
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 22

ԲԱՐԻԶ ՓԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 23 Դեկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	109 15
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ	14 42 1/2
Եգիպտական	322 50

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

(Տար. Երէկի Բուսէն և Վէլ)

ՊԱՂՏԱՏ, 17 Նոյմ.

Բաբիլոնի աւերակներն միջին բարձրութեամբ բլուրներու հաւաքածոյ մը կը կազմեն այսօր, գրեթէ քառասուն կամ յիսուն հատ, որոց հողերը շատ քքքրուած լինելուն համար շարժուն վիճակի մէջ են, և դժուարաւ կարելի է մագլել անոնց գագաթը։ Գլխաւոր հնութիւն չէ մնացած կանգուն, ամբողջը կործանած են. ուստի գետնի հողը խառն է կիրով և աղիւսի բեկորներով, որոց խիստ շատի վրայ սեպաձեւ գըրութիւնք կան։ Քաղաքի մէջ նշանաւորութեան արժանի են նախ աշտարակի մը մնացորդներն որ չենք գիտեր ինչ նպատակաւ կառուցեալ է, այլ որոյ քառակուսի սիւներն աղիւսէ շինուած ցարդ կը մնան կանգուն, և զարմանք կը գրաւեն աղիւսներու մեծութեամբ, պնդութեամբ և յարմար կարգաւորութեամբ։ Երկրորդն է քաղաքի պարսպի մի մասն որոյ լայնութիւնն տասն կանգունէն աւելի է և շինուած է անեփ աղիւսով և կպրով. պարսպի վերի մասն վաղուց ընկած կործանած է, իսկ ներկայ երեւցածն հողի մէջէն փորելով հանուածն է, և փորուած է Անգլիոյ կառավարութեան ծախիւք։ Վաղագոյն եղած կարգադրութեամբ մը համեմատ Անգլիացի մի պաշտօնեայ կառավարութեան ծախիւք այս հնութիւնքը կը փորէր և օսմանեան պաշտօնեայ մ'ալ կը հսկէր այս պեղման գործողութեանց առանց ծախուց մասնակից լինելու. միայն պայմանաւ որ եթէ հնութիւն մը զոյգ գտնուէր համանման, մին անգլիական և միւսն օսմանեան թանգարանին տրուէր, իսկ եթէ գտնուած հնութիւնը մի հատ լինէր և չունենար նմանը, տրուէր անգլիական թանգարանին։ Ցարդ այնչափ պատահեցաւ որ բոլոր գտնուած հնութիւնքը ապարանջան, գինդ, ակեր, անօթներ, դրամներ, աղիւսներ, պղնձեղէն, արծաթեղէն և ոսկեղէն իրեր, ոչ մէկը իւր նմանը չունէր, որով և օսմ. կառավարութիւնը շարունակ իւր պաշտօնէին թոշակը կը վճարէր առանց փոխարէնը բան մը ստանալու. ուստի և 1884ին երբ արտօնութեան հրամանագրի պայմանաժամն լրացաւ, օսմ. կառավարութիւնը մերժեց վերանորոգել զայն, որով և պեղմունք դադարեցան։ Երրորդ նշանաւորն իրն էր հսկայ արձան մը սեւ մարմարէ, երեք մեթր բարձրութեամբ, մէկ լայնութեամբ և երկու երկայնութեամբ, որոյ կնճիթէն կ'իմացուի փիղ լինելն, զի անգլիացի պեղողներ չի կրնալով արձանը փոխադրել, դէմքը կոտրած և տարած էին։ Արձանը կոշտ կերպով շինուած է, պարկ նուրբ և փափուկ գծերէ, որով և բարձր գաղափար մը չի տար Բաբելացւոց քանդակագործութեան վերայ։ Երանելի արաբներ ծածկուած ցնցոտիներով և ընկողմանած աւերակաց շուրջը արմաւենեաց տակ, կը հարցնէին մեր առաջնորդին երբ կը տեսնէին մեր ճռուողուն խումբը. «Էյն ենէհեայուն հըռօյաք—ո՞ւր կ'երթան դոքա». «Իզուրուն սանեմհուսմ—այցելելու իրենց կուռքը», կը պատասխանէր մեր առաջնորդը կարի լրջութեամբ և համոզէր զիմօք զի տեսնելով որ միշտ Եւրոպացիք և այլ քրիստոնեայք կու գան այդ տեղերն այցելելու, իւր խելքով այնպէս գտած էր թէ այն տեղն պարունէր մի ուխտատեղի լինել քրիստոնէից։ Տեղացիք այդ աւերակները կը կոչեն «մուճէլլիպէ», այսինքն շրջուած կամ վեր ի վայր դարձած, և կը հաւատան թէ Աստուած բարկանալով կործանած է այդ քաղաքը։

Ընդ երկար այդ աւերակաց մէջ թափառելէ և աշխարհի ունայնութեան, փառաց անցաւորութեան, ժամանակի անդիմադրելի հեղեղին և անոր աւերիչ բնութեան վրայ քիչ մ'ալ փիլիսոփայելէ յետոյ դարձանք գետեղը և հոն հասկցուցին մեզ թէ Հիլլէի հիւսիսային կողմէն դէպի Հինտիէ քաղաքը բացուած ջրանցքին մէջ սկսած էր հոսիլ բոլոր Եփրատայ ջուրը, և այդ էր ջրոց նուազութեան պատճառը։ Այսպէս Հինտիէ ողողման վտանգի մէջ էր, մինչ Հիլլէի արտեր ու պարտէզներ երաշտութեամբ կը նեղուէին։ Վտանգն աւելի մեծ պիտի լինի երբ գարնանային յորդութիւնք սկսին և անշուշտ Հինտիյէ քաղաքը զոհ պիտի երթայ ապստամբ գետին, եթէ Հինտիյէի կողմը թումբեր չի շինուին, որոյ վերայ անցեալներն խօսուեցաւ, այլ այժմ ոչ եւս կը խօսուի։

Երկրորդ առաւօտը վերստին գետն անցանք այցելելու համար մի այլ խումբ աւերակաց, նոյնպէս Եփրատայ ձախ կողմը, այլ Բաբիլոնի աւերակներէն գրեթէ կէս ժամ դէպ ի Հիւսիս և անկից բոլորովին անջատ։ Հոն տեսանք միայն սեանց քառակուսի խարիսխներ և աղիւսներու և հողի մեծամեծ կոյտեր. թերեւս կախեալ պարտէզներն լինին սոքա, կամ քաղաքէն դուրս մի պալատի աւերակներ։

Կը մնար տեսնել բուն Բաբիլոնի աշտարակը, որ Եփրատայ աջակողման վերայ Հիլլէէն չորս ժամ դէպ ի Արեւմուտք կը գտնուի. Այլ մեր ընկերք ձանձրացած էին այլ եւս, կը մերժէին բուն դեր կատարելն աւերակաց մէջ և կը փափաքէին դառնալ ի Պաղտատ տեսնել իրենց պաշէք ու նանէք, մանաւանդ որ ստուգեցինք թէ այդ շէնքէն մնացած էր միայն բոլորաձեւ մի աշտարակ գրեթէ տասն կանգուն տրամագծով և հինգ կանգուն բարձրութեամբ և մէջը հողով լցուած. ուստի և որոշեցինք անգամ մը Հիլլէ քաղաքն այցելել, և դառնալ ի Պաղտատ։ Հիլլէի մէջ նշանաւոր բան մը չի տեսանք, հազարի մօտ տուներ, մեծ մասը ցեխով, և մի մասն աղիւսով շինած. կառավարական պալատը միայն վայելուչ մի շէնք էր գետի եզրը. ողորմելի կամուրջ մը հաստատուած փայտեայ նաւերու վրայ, որոց դուրսն թանձր կպրաձիւթով ծեփած է. շուկայ մը զանազան ապրանաց համար, որոց մէջ պէտք է գովութեամբ յիշել ոսկեթելով և բուրդով խառն գործուած տեսակ մը աբա կամ վերարկու արանց և կանանց համար, որ տեղացոց ձեռակերտն է և շատ նուրբ ու ազնիւ գործ. մի քանի խաներ որք բարեբաղդաբար սենեակներ ունէին, սենեակները դուռեր և դուռերն ալ փականք, բան մը զոր Պաղտատէն ի Հիլլէ ոչ մի օթեւանի մէջ տեսած չէինք։ Մեր ուշադրութիւնը գրաւեց նաեւ ուղտի ջուլն, զոր խոհարար մը խաշած և ի տես դրած էր, անշուշտ մասնագէտ փափկակերաց քմաց մատուցանելու համար։ Ի դարձին անցանք վերստին Աննայէէն որ մեր ճանապարհին վերայ էր և հոն ողջագուրելով մեր ազնիւ ասպնջականներն զպարոնայս Կարապետ և Մկրտիչ Յովհ. Թադէոսեան, մեկնեցանք անտի և երկու օր յետոյ հասանք ի Պաղտատ։

Գ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՍԻՍ 7)

ԵՒ

ՆՈՐԱ ԿԱՏԱՐԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Ա. ՎԷՅԴԷՆԲԱՈՒՄ

Փաւստոս Բիւզանդացին մինչեւ անգամ կը յիշատակէ Սարարադ լերան վրայ բարձրանալու փորձ մը զոր ըրած է Մծբինի եպիսկոպոսն Ս. Յակոբ, ազգակից Հայաստանի Մեծ Լուսաւորիչ Ս. Գրիգորի։ Այս երանելի ծերունի հայրապետն խնդրեց Աստուծմէ թոյլ տրուիլ իրեն տեսնել տապանն, որ ջրհեղեղէն յետոյ իջաւ Սարարադ լերան վրայ։ Մծբինէն մեկնելով դէպի Սրբազան լեռն, Ս. Յակոբ ձեռնարկեց վերելքի։ Ծերունին և իւր ուղեկիցներն դժուարութեամբ կը բարձրանային լերան անջրդի և ժայռուտ ստորոտներէն. վերջապէս յոգնեցան և սաստիկ ծարաւ մը կ'զգային։ Այն ժամանակ Մեծ հայրապետն ծունկի վրայ եկաւ և սկսաւ աղօթել, և ահա այն միեւնոյն տեղը կազմուեցաւ Աղբիւր մ'որ մինչեւ այժմ (այսպէս կ'ըսէ պատմաբանը) Ս. Յակոբայ Աղբիւր կ'անուանի։ Երբ ուղեւորն կը գտնուէր արդէն գագաթի մօտ, ամենադժուարին կէտի վրայ, յոգնածութիւնը յաղթեց զինքն և նա խոր քունի մէջ ինկաւ։ Երազի մէջ երեւցաւ նմա հրեշտակն ու ըսաւ. «Յակոբ, Յակոբ, Աստուած լսեց քո աղօթքն և կատարեց խնդիրքդ, և ահա ոտքերուդ մօտ կը գտնուի տապանի մի կտորն։ Առ զայն և մի փորձեր աւելի եւս վեր ելնել, գի այսպէս հաճելի է Աստուծոյ»։ Զարթնելով, Յակոբ տեսաւ տախտակն որ կարծես թէ մեծ ծառէ մը կտրուած լինէր։ Առաւ զայն և վերադարձաւ իւր ուղեկիցներու հետ (Փաւստոս Բիւզանդացի)։

Դարերու ընթացքի մէջ այս պարզ աւանդութիւնն ենթարկեցաւ այլ և այլ սեթեւեթներու։ Կը պատմեն թէ իբր Ս. Յակոբ մի քանի անգամ բարձրացաւ լերան կատարն, բայց իւրաքանչիւր անգամ, երբ յոգնածութենէն կը քնանար, Աստուծոյ հրեշտակն կը փոխադրէր զայն անդ, ուստի սկսած էր վերելքն։

Տապանի այն կտորն, զոր Ս. Յակոբ ըստ աւանդութեան իւր հետ բերած էր Սարարադ լեռնէն, կը պահուի այժմ Էջմիածնի մէջ, որպէս հայկական եկեղեցւոյ ամենասրբազան մի մասունքն։

Վերոյիշեալ մի կարգ մատենագիրները կ'ապացուցանեն թէ առ նուազն մինչեւ ԺԴ դարը Մասիսն այսինքն արդի Մեծ Արարատն չունէր ո եւ է առնչութիւն համաշխարհային ջրհեղեղի աւանդութեան հետ։ Ընդհակառակն, հայկական աւանդութեանց մէջ Մասիս միշտ կը ներկայանայ նկարագրով մը կատարելապէս հակապատկեր այնպիսի նկարագրի որ կը պատշաճի մարդկային ցեղն անխուսելի կործանումէ ազատող լերան։ Ըստ հայկական զրոյցներու, որ իրենց ծագումն առած են հեթանոսութեան ժամանակէն ի վեր, Մասիս գլխաւոր բնակավայր է «քաջք»-երու, այսինքն այն հոգիներու որ կասկածանօք կը պահպանեն իրենց բնակարանն մարդոց յարձակման դէմ և խոր վիհի մը մէջ կը ձգեն այն ամեն անձերն, որ կը համարձակին անցնիլ ուխտեալ սահմանէն։

Այսպէս կը նկարագրէ զՄասիս պատմագիր Մովսէս Խորենացին։ Նա լինելով հոգեւոր դաստիարակ նորադարձ քրիստոնեայ ժողովրդեան մը, զգուշանօք կը նայէր հեթանոսութեան մնացորդներու և յայտարարութեանց վրայ և անտարակոյս, սիրով պիտի փոխանակէր հեթանոսական դաւանութիւնն Ս. Գրքի աւանդութեան, եթէ նորա ժամանակ այս վերջինն արդէն առնչութիւն ունենար Մասիսի հետ։

Եթէ դժուարին է ճշդութեամբ ցոյց տալ այն ժամանակամիջոցն յորմէ հետէ Մասիս Նոյեան տապանի իջման վայրն սկսած է համարուիլ, նոյնպէս և աւելի դժուարին է որոշել այդպէս համարուելուն պատճառները. կարելի է կարծել որ այդ պատճառներէն մին եղած է Ս. Գրքի յիշատակած Արարատ կամ Արարադ երկրի, ուր կեցաւ տապանն, և Մեծ Հայաստանի Այրարատ գաւառի անուանց նոյնութիւնն։ Յայտնի չէ պատահմա՞մբ է թէ ոչ անուանց այս նոյնանշնութիւնն. սակայն նա առիթ կրնար տալ կարծելու որ Մասիս Նոյ նահապետի լեռն է, որովհետեւ Այրարատեան նահանգի լերանց կատարներու մէջ Մասիս չունի իրեն հաւասարող թէ՛ բարձրութեամբ և թէ՛ փառաւոր դիրքով։ Ս. Գրքի աւանդութիւնը բացորոշապէս մատնացոյց չ'ըներ թէ Այրարատեան գաւառի ո՛ր լերան վրայ կեցաւ տապանն, համաշխարհային ջրհեղեղի փոթորկալից նաւարկութենէն յետոյ. Արդ, եթէ հարաւային Հայաստանի նահանգն կրնար ցոյց տրուիլ իբր Նոյեան տապանի նախիջեւան, Այրարատեան գաւառն ալ ոչ նուազ իրաւունք ունէր իրեն վերագրելու այս պատիւն, մանաւանդ թէ Մասիսի խրոխտ տեսքն լաւ գրաւական մ'էին իւր դատի պաշտպանութեան։

Յորմէհետէ Հայերն ընդունեցին քրիստոնէութիւնն, «Այրարատեան նահանգն, ըստ արդարացի նկատողութեան Պ. Կ. Ուսլարի, ազգային սրբավայր մը դարձաւ ժողովրդեան համար. Անդ, փառայեղ Մասիսի ստորոտն Տրդատ թագաւոր և նորա ժողովուրդն ընդունեցին Ս. Մկրտութիւն. անդ է որ բնակեցաւ, տանջուեցաւ, չարչարուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչն Հայաստանի։ Որպէս միջին դարերու մէջ տիեզերքի կեդրոնը կը համարուէր Ս. Երուսաղէմ, նոյնպէս և Հայոց համար Մասիսի շրջակայքը կը համարէին կեդրոնավայր իրենց լայնածաւալ հայրենիքին, մինչեւ իսկ կեդրոնավայր աշխարհի—Միջոց աշխարհի(*), Umbilicus mundi, ուստի գետերը կ'ընթանան երկրիս չորս կողմերը», (տես Կաւկասեան հնագոյն զրոյցները)։

Հայկական իշխանութեան անկումէն յետոյ մի միւսին յաջորդող աշխարհակալներու (Պարսից, Հռոմայեցւոց, Յունաց, Արաբաց, Թուրք-Սելճուկներու և այլն) տուած հարուածներու պատճառաւ թէ՛ Հայաստան երկիրն և թէ՛ հոգեւոր իշխանութիւնը զանազան մասերու բաժնուեցան. Հայաստան որ առաջ կ'ենթարկէր միմիայն Վաղարշապատի և յետոյ 452էն Դուինի կաթողիկոսութեան, 1085ին ունէր արդէն չորս բաժանեալ կաթողիկոսութիւններ, որոց վրայ 1133ին աւելցաւ և Աղթամարայ կաթողիկոսութիւնն որ ցարդ գոյութիւն ունի։ Յետոյ (1441ին) թէեւ կաթողիկոսական գահը վերահաստատուեցաւ Էջմիածին մէջ, բայց նոր կաթողիկոսութիւն մ'եւս ի Սիս։ Հոգեւոր իշխանութեան այսօրինակ բաժանումն առիթ տուաւ անվերջ վիճաբանութեանց, և կաթողիկոսներէն իւրաքանչիւրն կը փափագէր որ ինքն համարուի Ս. Գրիգորի ճշմարիտ յաջորդն։ Այս խռովութեանց վրայ աւելցան տակաւին և քաղաքական երկպառակութիւններ և հակառակութիւն բազմաթիւ մանր իշխաններու և երկրակալներու միջեւ, որ յերեւան կուգային հայկական թագաւորութեան աւերակաց վրայ։

Կարի հաւանական է կարծել որ Նոյեան լերան և Մասիսի նոյնութեան աւանդութիւնն այդ ժամանակէն կ'սկսի իւր ծագումն, մասամբ նպատակ ունենալով ամրացնել Էջմիածնայ գահի քայքայեալ իրաւունքները որ առաջնակարգ նշանակութիւն ունին կրօնական տեսակէտէն. Նոյեան տապանի Մասիսի կատարի վրայ իջնելը կարող էր անհերքելի ապացոյց մը տալ թէ Այրարատեան նահանգը ամենահին ժամանակներէ ի վեր, տակաւին քրիստոնէութեան ծագումէն շատ առաջ, մարդկային ցեղի փրկութեան վայր ընտրուած էր Նախախնամութենէն։

Բաց աստի սոյն պարագայ կրնար ծառայել իբր ապացոյց, թէ Հայք իրաւունք ունին համարուիլ Նոյ Նահապետի ամենամերձաւոր սերունդն. այսպիսի ծագում մը, անտարակոյս, գոհացուցիչ պիտի պատճառէր նոցա զգացման՝ որ խորապէս վիրաւորուած էր իրենց քաղաքական անկախութիւնը կորուսանելու համար։

Յորմէհետէ Ս. Գրքի Արարատ լերան եւ Մասիսի նոյնութեան գաղափարն սկսաւ հաստատութիւն գտնել, այս վերջնոյն նկատմամբ եղած ժողովրդական հաւատքն ևս համապատասխան փոփոխութեան մը ենթարկեցաւ։

Փոքր ինչ վերեւ յիշուեցաւ արդէն, թէ ըստ դաւանութեան հեթանոսական դարու Հայոց, Մասիս բնակավայր էր ոգիներու զոր «քաջք» կ'անուանէին։ Այս քաջքերն կը բնէին և լերան խաւարչին այրերու մէջ կը բանտարկէին ամեն ոք որ կը համարձակէր ներս մտնել նոցա տէրութեան սահմանէն. Այս պատճառաւ հայկական հնագոյն երգերու մէջ, (որոց հատուածներն նշանակած է Մովսէս Խորենացի իւր պատմութեան մէջ) Մասիս կը կոչուի «ազատ», այսինքն անմատչելի մահկանացուներու համար, որովհետեւ անդ են քաջքերու բնակարաններն։ Սոյն մակդիրն այսպէս կը թարգմանեն Պ. Պ. Էմին և Պատկանեան և նոցա բացատրութեան ճշմարիտ լինելն կը հաստատուի Արտաւազդի վրայ եղած աւանդութեամբ։ Ըստ պատմութեան Մովսէս Խորենացի, Արտաշէս թագաւորը մահուան ժամանակ անիծեց իւր Արտաւազդ որդին, ըսելով. «Եթէ դու յորս հեծցիս յազատն ի վերն ի Մասիս, զքեզ կալցեն քաջք և տարցեն յազատն ի վերն ի Մասիս, անդ կացցես և զլոյս մի տեսցես»։ Այն ժամանակէն, կ'ըսէ պատմագիրն, պառաւները կը պատմեն թէ Արտաւազդ շղթայակապ բանտարկուած կը մնայ Մասիսի այրերէն միոյն մէջ, ուր երկու շուներ անդադար կը կրծեն նորա շղթաներն. ինքն եւս ամեն ջանք կ'ընէ ազատուելու որպէսզի կործանէ աշխարհըս, բայց դարբիններու մուրճերու ձայնէն Արտաւազդի շղթաներն կ'ամրանան նորէն և շուները դարձեալ կը վերսկսին իրենց գործն։ Այս պատճառաւ է որ, կը յաւելու Խորենացին, մինչեւ իսկ և մեր ժամանակ շատ դարբիններ, հետեւելով աւանդութեան, մուրճերով կը զարնեն սալի վրայ որպէսզի ամրապնդուի Արտաւազդի կապանքն։ (Պատմութիւն Հայոց, Թարգմ. Էմինի)։

Սալի վրայ երեք անգամ մուրճով հարուածելու սովորութիւնը մինչեւ այժմ պահպանուած է Հայաստանի և Վրաստանի դարբիններու մօտ. այսու կ'ապացուցուի լերան այրի մէջ բանտարկուած կալանաւորի վրայ եղած հեթանոսական աւանդութեան տեւականութիւնն։ Այս պարագայ կը վկայէ ի միջի այլոց թէ, հակառակ գրագիտաց ջանքերուն՝ որոցմով կ'ուզեն սրբազան նկարագիր տալ լերան, այնու ամենայնիւ ժողովրդեան մտքի մէջ Մասիս կը մնայ և այժմ, որպէս և 1300 տարի առաջ, դաղտնի բնակավայր չար ոգիներու։ Ըստ ասութեան Պ. Էմինի (տես Մովսէս Խորենացւոյ Հայոց պատմութեան ռուսերէն թարգմանութեան մէջ) Երեւանի բնակիչք այժմ եւս կ'անուանեն Արարատ [illegible], այսինքն խաւարչին, մայլ աշխարհ։

Նոյեան տապանի աւանդութեան և Մասիսի մէջ առնչութիւնն հաստատուելէ յետոյ, սոյն լերան վրայ փոխադրուեցաւ ամբողջովին Փաւստոս Բիւզանդացիի վերոյիշեալ զրոյցն որ կը նկարագրէր Ս. Յակոբայ ունայն փորձերն բարձրանալու համար Արարատ լերան վրայ, Նոյեան տապանին երկրպագելու նպատակաւ։ Արարատի վրայ կը ցուցնեն և այժմ Ս. Յակոբայ աղբիւրն, որ հրաշագործ և առողջարար առանձնայատկութիւնները հարկադրեցին հայ ժողովուրդն մոռանալ Սարարատ լերան իսկական աղբիւրն։ Սորա հետ մէկտեղ և Մասիսի հին հեթանոսական «ազատ» մակդիրն եւս ուրիշ մեկնութիւն ստացաւ։ Չար ոգիներու նախկին բնակավայրը կը փոխուի սրբազան լերան մը, որ իւր վրայ կ'ընդունի Նոյեան տապանը. Մասիս, զոր հեթանոս հայ ժողովուրդն կ'անուանէր ազատ Մասիս, առաջուան պէս անմատչելի մնաց մահկանացուներու համար, բայց այլ եւս ոչ իբրեւ քաջքերու բնակատեղի, հապա իբրեւ սրբավայր, զոր կը պահպանեն Աստուծոյ հրեշտակներն մարդկային պղծութենէն զերծ պահելու նպատակաւ։

Հայերն և մանաւանդ Էջմիածինը նախանձայուզութեամբ պահպանած են Մասիսի նկատմամբ եղած այս տեսութիւնն կամ կարծիքը։ Ժողովրդական այս հաւատքն, որ ժառանգութիւն մնացեր է հեթանոսութեան ժամանակներէն, տակաւ առ տակաւ կ'սկսի տկարանալ և անհետիլ Արարատի շրջակայքը բնակող հասարակութեան մէջէն և տեղի կուտայ Ս. Գրքի կրօնական աւանդութեան։ Այժմ գրագէտներն և մանաւանդ ռուսերէն խօսողներն Արարատ անունը կը նախընտրեն քան ժողովրդականն և հաւանական է որ այս վերջինն շուտով մը բոլորովին անգործածելի դառնայ։ Այս կերպիւ կ'սկսի յաջողութեամբ պսակուիլ հայ հոգեւորականութեան այն նպատակն, որով կը ջանար հեռացնել հեթանոսական դարու չար ոգիներու բնակարաններն Էջմիածնայ մերձաւոր դրացութենէն և նորա տեղ հաստատել բնակավայր հրեշտակաց, որ պահպանեն տապանի սրբազան մասունքները։ Իբր ապացոյց հայ հոգեւորականութեան սոյն ձգտմանց իրագործման, կարելի է յառաջ բերել այն լուրերն որ մէկ մի վերելքէն յետոյ յերեւան կ'ելնեն վերելքի յաջողութիւնը հերքելու և Արարատի անմատչելիութեան գաղափարն աւելի եւս հաստատուն պահելու նպատակաւ։

Կ'երեւի թէ, Արեւմտեան Եւրոպա [illegible] չը գիտէր Նոյեան լերան ուր լինելն ցայն վայր, յորում Մարկօ Պօլօ և կաթոլիկ քարոզիչները ծանօթացուցին նմա Կաւկասեան երկիրները։

Մարկօ Պօլօ կը պատմէ թէ Հայաստանի մէջ կայ բարձրագոյն լեռ մը, որ վրայ, կ'ըսեն, իջած է Նոյեան տապանն և այս պատճառաւ իսկ Տապանի լեառ կը կոչուի։ Նորա շրջապատն հիմքի մօտ այնչափ ընդարձակ է որ երկու օրուան ճանապարհ կը լինի. նորա վերելքին խոչնդոտ կը հանդիսանայ ձիւնն որ ոչ միայն չը հալիր բնաւ, այլ ընդհակառակն անդադար կը մեծնայ մէկ մի ձմեռէ յետոյ։

Մասիս լերան անունն առաջին անգամ սկսած է երեւիլ եւրոպական գրականութեան մէջ ԺԳրդ դարու կէսին. եթէ չեմ սխալիր, առաջին յիշատակողն է Ռուբրուքվիս որ 1254ին Քարակորումէն վերադարձի ժամանակ այժմեան Արարատի մօտէն անցաւ։

Նորա պատմութեան համեմատ, երկու լեռներէն մեծագոյնն որ կը բարձրանայ Արաքսի վրայ, կը կոչուի Մասիս և այս այն լեռն է, որ կատարի վրայ իջաւ տապանը։ Նա անմատչելի է մարդու, որովհետեւ [illegible] է Super Massis nullus debet ascendere quia est mater mundi։ Ռուբրուքվիսին արդէն յայտնի էր Ս. Յակոբայ աւանդութիւնն թէ ինչպէս այս հայրապետն երկար ժամանակ աղօթք ընելէ յետոյ հրեշտակի ձեռքով ստացեր էր տապանի մի կտորն։

ԺԴրդ դարէն յայտնի է Սըր Ջօն Մաունդըվիլի պատմութիւնը։ Սա մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Ս. Յակոբայ Արարատի վրայ բարձրանալու և տապանի կտորը հրեշտակի ձեռքէն ստանալու աւանդութիւնն կը պատմէ նոյնպէս թէ իբր այն ժամանակ տապանը դեռ եւս կ'երեւէր պայծառ օրերու մէջ լերան կատարի վրայ, բայց Սըր Մաունդըվիլ կը տարակուսի այս աւանդութեան ճշմարտութեան։

ԺԷրդ դարու մէջ տեսաւ Արարատն և Ս. Յակոբայ աւանդութիւնն լսեց հռչակաւորն Շարդէն։ Սա Մասիսի հրաշալի անմատչելիութեան առթիւ դիտել կուտայ թէ իւր կարծիքով այն ժամանակ հրաշալի պիտի լինէր եթէ յաջողէր ելնել այս մեծ լերան վրայ, որ յաւէտ ամայի և յաւէտ ծածկուած է ձիւնով ստորոտի կէսէն մինչեւ կատարն։

Այս և ուրիշ ուղեւորներ տարածեցին հայկական աւանդութիւնն ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհի մէջ. Ս. Գրքի Արարատ լերանց և Արաքսի ափերու վրայ բարձրացող Մասիս լերան նոյնութիւնն արդէն փաղաքշ դարձած է անհերքելի ճշմարտութիւն մը որ յայտնի է ամեն մարդու դպրոցական սեղանի առաջ նստած ժամանակէն սկսելով։ Այժմ միայն սակաւա՛թիւ անձինք գիտեն որ թէ՛ Արարատ անունն և թէ՛ նորա յարակից աւանդութիւնն յառաջ կը պատկանէին մի այլ կատարի, որ այժմ կատարելապէս անծանօթ է։ Բայց Քիւրդիստանի բնակիչները ցարդ կը պահպանեն իրենց հին աւանդութիւնները. Վանայ լճի շրջակայքն և անտի հարաւ ուղեւորին տակաւին և այժմ կը ցուցնեն այն կատարներն, որոց վրայ իջած է Նոյ Նահապետի տապանն։

Հայոց ըսելով, Արարատի բոլոր շրջակայքն հարիւր վերստ շուրջանակի լի են բազմաթիւ դէպքերու յիշատակարաններով որ կը վերաբերին Նոյի յետ ջրհեղեղեան կեանքին. աստ զոհ մատոյց Աստուծոյ, աստ տնկեց խաղողի առաջին որթն, այս տեղն առաջին անգամ տեսաւ ցամաքը։ Փանի մը բառերու սխալ ստուգաբանութիւնն, որ հիմնուած չէ լեզուաբանութեան օրինաց վրայ, կը հաստատէ այս իրողութիւններ, մի քանի տեղերու անուանց հայերէն նշանակութեան համեմատ. Ս. Յակոբայ ձորի աւանն Արկուրի կոչուած է այն պատճառաւ, որ Նոյ, տապանէն դուրս գալէն յետոյ, խաղողի այգի տնկեց (հայերէն «արկ» և «ուռ» բառերէն բաղդուած)։

Վանայ լճի հարաւային կողմը կայ փոքրիկ գաւառ մը Ալնոյոտ անուն. կը նշանակէ [illegible] Նոյ, որովհետեւ Նոյ այստեղ կեցաւ տապանէն դուրս գալու ժամանակ։ Ատրպատականի մէջ, Ուրմի լճի մօտ գտնուած Մարանդ քաղաքն իւր բուն մտքով պիտի կոչուի «Մայր-անդ», որովհետեւ կը կարծեն թէ այն տեղ թաղուած է Նոյի կինը։ Նոյնպէս և հին Նախիջեւան քաղաքը պիտի անուանուի Նախ-իջեւան, որ հայերէն կը նշանակէ առաջին իջման վայրն։ Այս ստուգաբանութիւնը յայտնի էր և Շարդենին, որ կ'ըսէ թէ Նախիջեւան քաղաքի անունն հայերէն լեզուով կը նշանակէ Première habitation, Premier hospice։ Վենետիկի գիտնական Մխիթարեանները մինչեւ անգամ որոշեցին այն օրն երբ տապանը մօտեցաւ Արարատին։ Ըստ նոցա բացատրութեան, Նաւասարդ, որ հայկական հին ամսի մ'անունն է և որմէ կ'սկսէր նոր տարին, իւր ծագումն կ'առնու այն ժամանակ երբ Նոյ նահապետ համատարած ջրհեղեղի վրայ նաւարկելու միջոցին կը մօտենայ Արարատին և կոչէ, անտարակոյս հայերէն լեզուով, Նաւ հաս արդ, այսինքն «ա՛րդ, նաւը հասաւ»։

Կը բաւէ այլ եւս յառաջ բերել ասոր նմանօրինակ ստուգաբանական շաղակրատութիւններ։ Միայն թէ հարկ է դիտել տալ, որ մի քանի եւրոպացի գիտնականներ և ուղեւորներ եւս լրջօրէն ընդունեցին այս ստուգաբանութիւններն և շտապեցին իրենց գործերու մէջ հաստատել ճշմարտութիւնն սոյն բառաքննութեանց, որ Հայոց ազգային ինքնասիրութեան արդիւնք մ'են։ Այսպէս օրինակի համար գրեթէ բոլոր ուղեւորներն Ս. Յակոբայ Ձորի մէջ գտնուած հայաբնակ աւանը կ'անուանեն Արկուրի կամ Արգուրի։

Ս. տեղեաց նշանաւոր ուղեւորն Մուրավիէվ նոր և բոլորովին աղաւաղեալ կը համարէ արդի Ակօռի բառն, իսկ Արկուրին հին և ճիշդ։ Այնու ամենայնիւ կայ հիմնաւոր ապացոյց հաստատելու թէ Ակոռի անունն աւելի հին է և ճշգրիտ, իսկ Արկուրին՝ նոր է և մտացածին, մանաւանդ գիտնոցմով։ Եւ արդարեւ հասարակ ժողովուրդն, որ ծանօթ չէ գրական հաշիւներու և իմաստակութեանց, միշտ Ակոռի կոչած է այս աւան և այս անունով կը նշանակուի նա բոլոր աշխարհագրական քարտէզներու մէջ։ Որչափ յայտնի է մեզ, նախնի Հայ մատենագիրներէն և ոչ մին դիտէ Արկուրի աւանն։ Ըրդ դարու մատենագիր Ղեւոնդ վարդապետ, Խալիֆաներու պատմութեան հեղինակն, կը յիշատակէ Ակոռի անուն աւան մը ոչ հեռի Արաքս գետէն։ Տուրնըֆոր կ'անուանէ այս աւանն Ակուրալը, այսինքն Ակոռի թաթարական վերջաւորութեամբ։ Այս ամեն փաստերը կը վկայեն թէ Արկուրի բազմանշան անունն յերիւրած են գրագէտներն և այն եւս համեմատաբար շատ մօտ ժամանակներս։

Պարրոտի վերելքն առանց քաջալերութեան չմնաց։ 1834 ի օգոստոսի 5 ին Կ. Սպասսկի-Ավտոնոմով այցելեց Արարատի երկու կատարն և իւր այս ուղեւորութիւնը նկարագրեց «Վերելք Արարատի վրայ կամ արշաւուրդի զբօսանք Թիֆլիսէն մինչեւ Արարատի կատարն» գրքի մէջ (Մոսկվա 1839)։ Ձեռքի տակ չունինք այդ նկարագրութիւնն և այս պատճառաւ չենք կրնար հաղորդել աստ ո՛չ նպատակն և ո՛չ վերելքի մանրամասնութիւնները։ Կ'երեւի թէ ուղեւորն առանձին գիտուն կամ նպատակ չունէր այս ձեռնարկութեան մէջ, այլ միայն ուզած է անձամբ համոզուիլ Պարրոտի յայտնած ճշմարտութեան, որ կը քարոզէր Արարատի կատարի մատչելիութիւնն։ Անգլիացի զբօսաշրջիկ ուղեւոր Բրայս, որ վրայ պիտի խօսուի իւր կարգին, կը հաւատէ, սակայն առանց մատնացոյց ընելու իւր տեղեկութեանց աղբիւրն, թէ Սպասսկի Ավտոնոմով ձեռնարկեց վերելքին այն նպատակաւ որ համոզուի թէ յիրաւի, ցերեկ ժամանակ, Արարատի կատարէն կարելի՞ է տեսնել երկնքի աստղերն։

Ըստ գերմանացի բուսաբան Կ. Կօխի, 1829 և 1836 տարիներու ժամանակամիջոցին, ելաւ Արարատի կատարի վրայ և մի խաչ կանգնեց անդ գերմանացի գաղթագիր Բէրէնդս։ Ս. Յակոբայ ձորն լինող սարաւանդին վրայէն անցած ժամանակ Բէրէնդս տեսաւ Պարրոտի անդ տնկած խաչն որ բոլորովին ծածկուած էր ձիւնով, Կ. Կօխի այս համառօտ վկայութենէն զատ, ուրիշ ո և է տեղեկութիւն չունինք Բէրէնդսի վերելքի մասին։

Գ. Տ.

---

[*] Պ. Վէյդէնբաում Պ. Կ. Ուսլարի սխալմանց իրեն հիմ բռնելով ինքն ալ սխալանքի կ'ենթարկի, կարծելով թէ հայ մատենագիրները Միջոց Աշխարհ ըսելով վերջ երկրագունտի կ'իմանեն. Վէյդէնբաում եթէ տեղեակ լինէր գրաբառ հայերէնի, գիտէր պիտի թէ մեր նախնի մատենագիրներն «միջոց» բառն ընդհանրապէս առանձին երկրի կամ նահանգի մէջով գործածեր են։

ՄՈՆԹԷ ՔՐԻՍԹՈՅԻ ՈՐԴԻՆ

Թարգմ. Ս. Ց. ՍԱՊԱՀՈՒՆԻ

Սոյն հետաքրքրաշարժ և հրահանգիչ վէպն, որ Ալէքսանտր Տիւմայի հռչակաւոր Մօնթէ Քրիսթօ կոմս վէպին շարունակութիւնն է, մաքուր տպագրութեամբ սկսուած է տետր առ տետր հրատարակուիլ։ Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ եօթն հատորէ։ Յարդ հրատարակուած է վեցերորդ տետրն.

7 հատորին բաժանորդագինն է 70 ղրշ․
7 » 2 անգամով վճարելի 35 ղրշ․
» » 4 » » 18 »
1 » գինն է 11 »
1 թերթը 40 փարա։

Թէ Պոլսոյ և թէ գաւառաց համար բաժանորդագրութեան և վաճառման կեդրոնատեղին է Պ. Զարեհ Թորոսեանի թղթավաճառանոցն Պօլիս մեծ մաքսի կարգ թիւ 46։

Գաւառներէ դիւրութեան համար կարող են օսմանեան թղթատարական փուլ եւս ղրկել յիշեալ հասցէով. թերթ առ թերթ ստանալ ուզողը պէտք է վճարեն փոստայի ծախքը, իսկ հատորին կամ ամբողջին ծախքը մեր վրայ է. փափաքողաց Ա. Բ. թիւերն կը ղրկուին ձրի։

Կը ծախուի Պօլիս բոլոր գրավաճառաց քով։

Բերա՝ Եւրոպէ գալերի [illegible] դիմաց թիւ 105 անգղիական դրատունը և Վէրաի թատրոնին դէմ ծխավաճառ Կիւլէրեանի խանութը։

ԱԶԴ

Յառաջիկայ ուրբաթ գիշեր, 13 դեկտ. ժամը 2ին Տօքթ. Մատթէոս Մինասեան պիտի ճառախօսէ «Զգային դրութեան» վրայ ի նպաստ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութեան, Տօքթ. Տօպրաշեանի դպրատան մէջ, Յիլ-պէյ-եօղուշը։

Մուտք յօժարակամ։

3—3

ԷՎՔԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Էվգաֆը Հիւմայուն վարիտաթը ուսմումիյէ իտարէսի մահլիւլաթ չիւպէսինտէ պէհէր կիւն միւզայետէլէրի իճրա օլունմագտա օլան աթիւզզիքր մահլիւլաթըն մուայեէն օլան 4 հաֆթա միւտտէթի իլաններտան ցինէհի հաֆթասը օլան իշպու 1301 սէնէսի քեանունը էվվէլին 9րընճը բազար էրթէսի կիւնինտէն իթիպարէն 1 հաֆթա զարֆընտա թալիպ օլանլարըն գըյմէթը մուխամմէնէսինին էօշրինէ միւսավի թէէմին ագչէսի իլէ պէրապէր իտարէի մէզքիւրէյէ միւրաճաաթ իթմէլէրի լազըմ կէլիր, պէտէլը մուաճճէլէյէ մահսուպէն սուրէթ վէ սէրկի գապուլ օլունմայաճաղը ցինէհի տէֆա օլարագ իլան օլունուր։

• 3333 • 55 • —Լալէլիտէ Մուսլիհ բաշա մահալլէսինտէ Ագսէրայ ճատտէսինտէ թէրպիէն 14 մէթրօ արսատէ չէհրի 80 ղրշ. քիրալը քեարկիր 1 պապ էսկինճի տիւքքեանընըն սիւլիւս հիսսէսի։

• 10000 • 49 • —Գալաթատա Ճամիի ճէտիտ մահալլէսինտէ Մահմուտիյէ ճատտէսինտէ թէրպիէն 10 մէթրօ արսատէ չէհրի 150 ղրշ. քիրայա միւթէհամմիլ պիր պապ քեարկիր մաղազանըն սիւլիւս հիսսէսի։

• 2335 • 47 • 1 • —Գասըմփաշատա Պէտրէքգափու մահալլէսինտէ Եէնի եօլ ճատտէսի իլէ Անպար արգասը սօգաղընտա թէրպիէն 22 մէթրօ արսատէ ֆէվգինտէ 2 օտայը միւշթէմիլ 1 պապ մէնզիլ վէ իթթիսալինտէ 22 մէթրօ արսատէ չէհրի 20 ղրշ. քիրայա միւթէհամմիլ 1 պապ վէ պիլա կէտիք տիւքքեանը միւշթէմիլ 1 պապ մէնզիլ վէ տիւքքեանըն 12 հիսսէտէն 2 հիսսէսի։

• 2500 • 303 • — Հաթապ գափուսընտա Սարը-Թիմուր մահալլէսինտէ Գարանը տաղիդ ճատտէսինտէ թէրպիէն 45 մէթրօ արսատէ ֆէվգինտէ 1 օտայը միւշթէմիլ չէհրի 150 ղրշ. քիրալը մուգաատէլիա պէրպէր վէ էլէճէ 1 պապ պաղգալ տիւքքեանընըն կէտիկինին վէ զահրընտա վագը գալաի զէմին վագֆընտան 120 սէհիմտէն 10 սէհիմ հիսսէսի իլէ վէ միւլքինին սիւլիւս հիսսէսի։

• 215 • 11 • —Շահզատէ պաշը գուրպինտէ Գալէնտէրխանէ մահալլէսինտէ Պօզթօղան քէմէրի ճատտէսինտէ թախմինէն 30 մէթրօ 1 գըթա սէպզէվաթճը տիւքքեանը կէտիկինին 14 սէհիմտէն 1 սէհիմի։

• 3000 • 19 • —Իւսկիւտարտա Տէրպալի մահալլէսինտէ Զավուշ տէրէսի սօգաղընտա թէրպիէն 40 մէթրօ արսատէ 3 օտա վէ 1 սուֆա վէ 1 գույու վէ 76 մէթրօ արսատէ 1 պապ մէնզիլ։

• 2500 • 8 • —Ագսէրայտա Մուրատ բաշա մահալլէսինտէ Շաքիր բաշա սօգաղընտա թէրպիէն 60 մէթրօ արսատէ 3 օտա վէ 2 սուֆա վէ 1 գույու վէ 60 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ ախշապ 1 պապ մէնզիլ։

• 8620 • 9 • —Արնավուտ գարիյէսինտէ Պագգալ սօգաղընտա թէրպիէն 114 մէթրօ արսատէ 3 օտա վէ 1 սուֆա վէ 1 գույու վէ 1447 մէթրօ պաղչէ վէ 1 խարապ մահալի վէ քէպիր 1 գույու վէ 3 մահզէն վէ 1 ճամէքեան մահալինի միւշթէմիլ 1 պապ մէնզիլ մա արսանըն 7 հիսսէտէն 3 հիսսէսի մահլիւլատէն տիկէր գուսուրը հիսսէտարը թարաֆընտան ֆիրուխթ օլունաճաղը։

• 1500 • 15 • —Զարշըի քէպիրտէ սանտալ պէտէսթէնի տէրուէնինտէ Սալիհ ատասընտա մէսսուտ 1 պապ տօլապ կէտիկի։

• 11222 • 5 • 3 • 113 • — Թօփխանէտէ քեաթիպ Մուսթաֆա չէլէպի մահալլէսինտէ Պէյօղլու ճատտէսի իլէ Հաճի օղլու չըգմազը սօգաղընտա թէրպիէն 90 մէթրօ արսատէ 5 օտա վէ 1 սուֆա վէ 1 գույու վէ 770 մէթրօ պաղչէյի վէ 90 մէթրօ արապալըգ մահալինի միւշթէմիլ չէհրի 400 ղրշ. քիրալը ախշապ 1 պապ մէնզիլ վէ արապալըգ մահալինին 8 հիսսէտէն 1 հիսսէսի։

• 11100 • 89 • 87 • —Իւսկիւտարտա Սէլման աղա մահալլէսինտէ Շէյխ ճամի սօգաղը իլէ Պիւլպիւլ տէրէսի ճատտէսինտէ թէրպիէն 99 մէթրօ արսատէ 5 օտա վէ 2 սուֆա վէ 1 գույու վէ 76 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ 1 պապ խանէ իլէ թահթընտա վագը պիլա կէտիք վէ չէհրի 80 ղրշ. քիրալը 1 պապ մանավ վէ 1 պապ էսկիճի տիւքքեանըն 18 հիսսէտէն 10 հիսսէսի։

• 3000 • 10 • —Նէփիղքուլէ խարիճինտէ Ֆաթիհ մահալլէսինտէ թէրպիէն 300 մէթրօ արսատէ վէ զահրընտա 187 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ չէհրի 100 ղրշ. քիրալը 1 պապ պագալխանէնին բուչ հիսսէսի։

• 25000 • 17 • —Պէյօղլունտա քեաթիպ Մուսթաֆա չէլէպի մահալլէսինտէ Քիւչիւք Բարմագ գափու ճատտէսինտէ թէրպիէն 70 մէթրօ արսատէ 4 օտա վէ 2 սուֆա վէ 1 սարնըճ վէ 1 պապ ախշապ մէնզիլ։

• 10000 • միւքէրրէր 18 • —Պասը Ալի գուրպինտէ Նալը մէսճիտ նամը տիկէր Խամամ Ալի մահալլէսինտէ Ճըղալ օղլու ճատտէսինտէ միւքէրրէր 18 նումէրօ իլէ մուրագգամ Աճը մուսլուգ ճատտէսի թարաֆընտա նիսֆը 9½ զըրա քի պինիսալը թէրպիէն 117 մէթրօ 1 գըթա մէնզիլ արսասը։

• 3666 • 302 • — Պէյլէրպէյի գարիյէսինտէ Պէյլէրպէյի ճատտէսինտէ թէրպիէն 62 մէթրօ արսատէ ֆէվգինտէ 2 օտա վէ զահրընտա 15 մէթրօ պաղչէյի միւշթէմիլ չէհրի 215 ղրշ. քիրալը ֆէվգինտէ 1 պապ մէնզիլ վէ թահթընտա միւլք մա կէտիկ 1 պապ տիւքքեանըն 120 սէհիմտէն եիրմի պէշ հիսսէսի։

• 7500 • 7 • —Էյուպտա Գասըմ չավուշ մահալլէսինտէ Էդիրնէ սօգաղընտա թէրպիէն 360 մէթրօ արսատէ 14 օտա վէ 2 սուֆա վէ 3 գույու վէ 1690 մէթրօ պաղչէ վէ 1 խարապ համամ վէ 1 մահզէնի միւշթէմիլ խարապ վէ մայիլ թէրիպ 1 պապ գօնաղըն նըսֆ հիսսէսի։

---

(1) Ճիվիզէկէրին պալլարընտագի հիզատա պուլունան բաղգամլար՝ մահլիւլաթըն նիւմէրօլարընը, իքինճի հիզատարիքէր՝ գըյմէթը մուխամմէնէյի, վէ իւչիւնճիւ հիզատարիքէր՝ պէտէլը միւզայէտէլէրինի պիլտիրմէքտէ տիրլէր։

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԵՐԻ

Էրզագ անպարը լըզըմ միւզայէտա օլունաճագ օլան պին սանտըգ Ամէրիգա կազընըն պէհէր սանտըղը օթուզ պիր ղուրուշա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու քեանունը էվվէլը րումինին օն տէօրտիւնճիւ ճումաա իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէճէքլէնտէն, իսթայէ թալիպ օլանլարըն մումայիէ տայիրէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 Քեանունը էվվէլ 301

1—2

ԷՎՔԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Նիւմունէլէրինին այնը օլմագ իւզրէ թայիպիկ լիւզում կէօրիւնէն 4150 ատէտ գօչանըն պէհէրի 6, վէ 7000 ատէտ սուրէթ քեաղըթլէրինին պէհէրի 2 բարատէ վէ 21 ատէտ տէֆթէրէն 100 վէ 150 վարագըլը 2 տէֆթէրին պէհէրի 70 ղուրուշտա վէ 350 վէ 200 վարագըլը 3 գըթասընըն պէհէրի 100 ղուրուշտա վէ 21 վէ 100 վարագըլը 6 գըթասընըն պէհէրի 45 ղուրուշտա վէ 100 վարագըլը 10 գըթա տէֆթէրին թախի 31 ղուրուշտա թալիպի էօհտէսինտէ պուլունտուղընտան վէ չէհրի ճարիի րումինին 16րնճը բազար էրթէսի կիւնիւ սաաթ օնտա գատար հէր գիմ գաչ բարա վէ էրթէսի տայի կէնիւ թախի 100տէ 5 թէնզիլ իտիլիր իսէ գապուլ օլունաճայ, անտէն սօնրա թէնզիլ գապուլ իտիլմէյէճէյինտէն պինաէն ֆիյաթը միւզքիւրտէն թէնզիլէ իլէ թալիպ օլանլարըն Էվգաֆը Հիւմայուն մէհմէնտէ իտարէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

11 Քեանունը էվվէլ 301

1—3

ԱԶԳ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Պոլսոյ ականաւոր հասարակութեան թէ այդ մայրաքաղաքին մէջ կը շինուին եւ կը ծախուին յոյժ դէշ տեսակ եւ ամուր վառարաններ, որք իմ Գործարանիս ԽԱՐԳԱԽԵԱՆ նշանը կը կրեն եւ իմ ՀՌՉԱԿԵԱԼ վառարանացս կեղծերն են։ Ուստի պարտ անձին կը համարիմ ծանուցանել հասարակութեան թէ Թուրքիոյ համար իմ ՄԻԱԿ ներկայացուցիչս է

ՀԷՆՐԻԽ ԼԱՆԺ
—24, Բերչէմպէ Պազար, 24—
—32 Մահմուտիէ փողոց 32—
ՂԱԼԱԹԻԱ

Որ արտօնեալ է ըստ օրինաց արտադրութեան դատ բանալ յիշեալ անձանց դէմ։

Ռ. ԿԷՊԻՒՐԹ
VII,— Kaiserstrasse No 71

Ցարգոյ հասարակութեան կը ծանուցուի թէ Ղալաթիա Եէնի-Ճամիի դրան կից թիւ 13, Ս. Մ. Մինասեան եւ ընկերոց Ամերիկեան վաճառատան մէջ գտնուած բոլոր ապրանքները շատ զեղչեալ գներով կը ծախուին Դեկտեմբեր 20 երկուշաբթի օրէն ի վեր։

Ցարգոյ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այցելել յիշեալ վաճառատունը եւ օգուտ քաղել այս պատեհութենէն։

ԲԱՌԱՐԱՆ

ՏԱՃԿԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

Յօրինեաց

ՄԻՀՐԱՆ ԱՐԻԿԵԱՆ

Հրատարակութեամբ Ա. Ա.

Սոյն գործը գրեթէ 90 տետր կամ 1440 մեծադիր երես պիտի բովանդակէ, եւ պիտի պարունակէ բոլոր Օսմ. Պարս. եւ Թուրքերէն բառերն՝ իրենց դէմ ունենալով Բառական, Փոխաբերական, Գիտական եւ այլ նշանակութիւններն որոնց մեծագոյն մասն ապացուցեալ պիտի ըլլայ նշանաւոր ճոխ օրինակներով, եւ թէ այդ օրինակներ գիտնականներն ըլլալու համար իրենց դէմ պիտի ունենան հարազատ թարգմանութիւն։

Պարզ տեսակի բաժանորդագրութիւնն սպառած լինելով, փայլուն տեսակի գինն է 50 ղրուշ ոսկի.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ԲՌՆԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ցարութիւն Շահապեանի հեղինակած սոյն վէպը կարի մաքուր ոճով, ... գրուածներով, զբօսեցուցիչ եւ միանգամայն օգտակար ու հետաքրքրական ընտիր հատոր մ՚է, որ բացի վերոյիշեալ վէպէն կը պարունակէ նաեւ փոքրիկ եւ հետաքրքրական պատմութիւններ, առակներ, գեղջկական ոտանաւորներ, զաւեշտական հանելուկներ, բանաստեղծութիւններ եւն։

Կը ծախուի, ի գին 6 ղրշ, Պահճէ գաբու Չրավաճառ Պօղոս աղայի քով, — Արամեան գրատունը, — Գավաֆեան գրատունը, — Բերա Նոր Թատրոնի կից ծխավաճառ Ստեփան աղայի քով, — Կամուրջի վրայ Պէշիքթաշի նաւամատոյցի սրճարանի կից խաղավաճառին քով։

ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

Առանց վարժապետի երկու օրէն սորվելու

Գրեց
Մ. ԱԶԻԶԵԱՆ

Կը ծախուի ամէն Հայ գրավաճառաց եւ Չրավաճառ Պօղոս եւ Յակոբ աղայից քով, ի գին 100 փարայ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱԽԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔԸ

ՊՍԱԿԵԱԼ Ի ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԹԱՐԳՄ. ՆԵԱՑ Կ. Մ. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

Մեծանուն Ժիւլ Վէրնի այս ընտիր եւ հմտալից գործ, Արեւելքի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելէ յետոյ, ի խնդրոյ գրասէր ազգայնոց, առանձին եւս տպագրուելով՝ եռահատոր գիրք մը կազմած է։

Կը գտնուի Արեւելք լրագրոյ գրասենեակն եւ ամէն հայ գրավաճառաց քով. եւս եւ Չրավաճառ Պօղոս եւ Յակոբ աղաներուն խանութներն ի Պահճէ Գաբու։ Գին մէն մի հատորի 7½ ղրուշ։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

Յօրինեց
Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Մաքուր տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած սոյն Քերականութեան մէջ, ինչպէս պիտի տեսնեն քննողք, վերածուած է Թուրքիոյ Հայոց արդի լեզուն՝ պարզ քերականական դրութեան։ Ի լուսաւորութիւն քերականական կանոնաց մուծուած են բուն պատշաճի առաւ հրահանգներ, որ ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ մանր մանր կրթական պատմութիւններ, զբօսալից եւ խիստ դիւրաւոր։

Ի գին 3 դահեկան — Բաւական թուով գնողներու համար մասնաւոր զեղչ կ՚ըլլայ — Կեդրոնատեղին է Ց. Գավաֆեան գրատունն

ԳԱՆՁԱԿ ԵՐԿԱԹԷ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆ ՄԱՏԻՐ ԳՈՐԾԻՔ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԿՐԱԿԱՐԱՆԱՑ ԵՒ ԾԽՆԵԼՈՒԶԻ ԽՈՂՈՎԱԿԱՑ

Միակ մթերանոց Վիէննայի Ռիտ Կէպլըրք վաճառատան կրակարանաց

ԱՏՈՂՁԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՃԻՒՍՆԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

ՀԷՆՐԻԿ ԼԱՆԺ

32 Մահմուտիէ փողոց, եւ
24 Բերչէմպէ բազար Ղալաթիա

ՊՂՆՁԻ, ՁՈՒԼԱԾՈՅ ԵՒ ԾԵԾՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԻ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԵԱՑ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱՆՈՑ

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՋՄԵՌՆԵՐ

[illegible]

(ՇԱՔԱՐՈՎ ՊԱՏԱԾ)

ՀԷՅՏՈՔԻ

ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Այսօրիկ ընդհանուր բժշկութեան զարմանալի եւ օգտակար գիւտ մը։ Գիտութեան յաղթանակները —Ելեկտրական հեռագիրը, Շոգի, Տպագրութիւն— յեղափոխեցին երկրագնդիս դրութիւնը, եւ մարդկային կեանքն ըրին յաջողուն եւ իմաստնագոյն։ Այսպէս, թէպէտ անհամար Դեղահատներ կան հիւանդութեանց համար, եւ մեծ արժանիք վերագրելով հանդերձ անոնց, Տօքթոր Հէյտոքի գիւտը նշանաւորուած է անոնց ամենէն եւ հիմնած է

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բժիշկք, որոց պատուիրած օրական չորս կամ հինգ դեղահատները կը տկարացնեն ստամոքը եւ կ՚անդամալուծեն աղիքները, պիտի կրնան իրենց հիւանդաց առողջութիւն եւ ախորժակ տալ այս արտակարգ Դեղահատներէն մէկ երկուքով։ ՏՕՔԹՕՐ ՀԷՅՏՈՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐԷՆ մէկ երկու հատը կը բաւեն դնելու համար ստամոքսն կանոնաւորութեան եւ ախորժակի մէջ, եւ միտքն պայծառ ու թեթեւ ընելու։ Եթէ փայծեղը տկարացած է իր գործին մէջ, կը կազդուրէ, եւ եթէ Ջղային դրութիւնը խանգարուած է, կը վերականգնէ։

ՄԱՂՁՈՏՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՔ

1. Ստամոքսի ծանրութիւն։
2. Աղեաց տարածումն փքացման պատճառաւ։
3. Սրտայաւութիւն,
4. Ճաշէն յետոյ տկարութիւն եւ յոգնութիւն։
5. Բերնին մէջ գէշ համ մը եւ ծանր լեզու։
6. Որովայնի պնդութիւն, մերթ ընդ մերթ ալ փորհարութիւն.
7. Գլխու ցաւ ճակտի վրայ։
8. Ախորժակի պակասութիւն եւ մեծ յոգնութիւն.

J. HAYDOCK'S
NEW LIVER PILL

Վերոյիշեալ ամէն նշանները բացորոշապէս ցոյց կու տան թէ խանգարում յառաջ եկած է փայծեղին մէջ, եւ պէտք է յիշել թէ մեծ կարեւորութիւն ունի սխալ կերպիւ չըմբռնել հիւանդին ճիշդ կացութիւնը։ Պէտք է անմիջապէս

ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ մը հայթայթել, որ դեղահատ մը ամենէն սովորական ձեւէն է։ Ամենօրեայ փորձառութիւնը ցոյց կու տայ թէ եթէ դեղահատը լաւ կերպիւ բաղադրեալ է, ամենայարմար կերպիւ կրնայ վերանորոգել փայծեղին գործողութիւնը, եւ այդ մասին կարելի է միշտ վստահութիւն ունենալ։ Իմ կեանքս բազմաթիւ տարիները նուիրած եմ շինելու համար Դեղահատ մը որ լինի անմիջական եւ ազդու դարման մը ընդդէմ մաղձոտութեան։ Մեծ հաւատ չունիմ լուծողական դեղերու վրայ, ուստի եւ շինեցի Դեղահատ մը որ զօրաւոր եւ ազդու դարման մ՚է, եւ կոչեցի

ՀԷՅՏՈՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏ

Առողջութեան խոհութիւնն իսկ են, եւ այն մեծագոյն շնորհն զոր Գիտութիւնն ըրած է մարդկութեան։

Ջղախտութեան, Անզօրութեան, Ընդհանուր յոգնութեան, ախորժակի պակասութեան, Գլխացաւութեան համար, Տօքթոր Հէյտոքի Նոր փայծեղնի դեղահատերն ամենազօրաւոր դարման են։

Մէն մի տուփ կը պարունակէ քսան դեղահատ։ Գինն է 25 սենթ։ Կը ծախուի ամէն դեղավաճառաց քով։

Տարակուսող անձինք կրնան, փորձի համար, ՁՐԻԱԲԱՐ ստանալ այս Դեղահատներէն տուփ մը, եթէ մեզ գրեն իրենց անունն եւ հասցէն։

Բժշկական տոմս մը գրել «Փայծեղն եւ իւր գաղտնիքը» խորագրով տետրակին։ Հարկ եղած տեղեկութիւնները կը տրուի ամենուն։

ՀԷՅՏՈՔ ԵՒ ԸՆԿ
Նիւ-Եորք, Մ. Ն.

Կը ծախուի ի Ղալաթիա, Գասթօրիաճի դեղարանը, ի Պոլիս Քիւչիւքեան դեղավաճառանոցն եւ Նէգիպի։

ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ — Կը խնդրուի դեղավաճառներէն ուշադրութիւն ընել որ Տ. Հ. Ցրանկլինի, որ միակ Գործակատարն է, ստորագրութիւնը գրուած լինի՝ Հակառակ պարագայի մէջ, դեղահատները կեղծ են։

ՆՈՐՏՏՈՅՑԶԷ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԻՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ցիշեալ ընկերութիւնն Հրդեհի դէմ կ՚ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ եւ ապրանքներ յոյժ շահաւէտ պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան։

ՇԻՆՏԼԷՐ ԵՒ ՌՈՍՏՈՒՕՇՕՏՕՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱԲՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

50

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐԸ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԱՑԾՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ԲՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼԻ, ՁԱՅՆԻ ԿԱՐԿԵՐՄԱՆ, ԽՈՒԶԱԿՆՏՈՒԹԻ

Մեծապէս նախընտրելի են Բաբսիլներէն եւ շաքարահատներէն, որք կը բեռնաւորեն ստամոքսն առանց ազդելու շնչառութեան խողովակաց վրայ

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ ԵՆ

ԽԱՑԾՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզու 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ։ Նախարարական որոշմամբ, եւ ըստ խորհրդոյ Առողջապահական ժողովոյ, փորձերու ենթարկուած են եւ Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ կայսերական հրամանագրութեամբ կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ։

Ինքնագիր ստորագրութիւն իւրաքանչիւր տուփի վրայ կը գտնուի 70 բժշկական
բուժման եւ Ֆրանսիական գործակալութեան ծանուցագիր մը

Ա. ԺԷՐՕՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնդ-Մէնիուլ (Մառն)

(Պահանջել Գործարանի կնիքն)

Այս Բասթիյլները ծծելու միջոցին, շնչուած օդը կ՚անցնի խայծղանին շոգիներն զորս ուղղակի կը տանի հիւանդութեան տեղը։ Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիյլներն այնքան ազդու են այն ամէն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը տրուի խայծղան գործածել։

Ցոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց արհեստին մէջ ապականեալ օդ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են, —Ֆրանսայի եւ օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիյլներու անհուն յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը։

Գլխաւոր Կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ մեծ փողոցը, թիւ 35 եւ Բերա, Դանգլիք եղբարց Բրիտանական Դեղարանը։ Կը ծախուի ամէն գլխաւոր դեղավաճառաց քով։

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԱԼԼԱՅԸՆՍ

Ծովային ապահովագրութեան — Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթոլ, Ուիթոլ խան Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 20։

507

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՕՐԱՑՈՅՑ

1886

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
Գին 3 Ղրուշ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրացոյց եւ Գուշակութիւնք օդոց։ — Տարեգործ Ծննդոց եւ Գահակալութեանց Վեհապետաց. — Ցանկ Օսմ. Սուլթանաց. — Աւագանի Կայսերական պալատան. — Նախարարք Բ. Դրան. — Մեծ պաշտօնատարք մայրաքաղաքին. — Հրամանատարք բանակաց. — Կուսակալք՝ Եւրոպական, Ասիական եւ Ափրիկեան նահանգաց. — Առանձնաշնորհեալ նահանգք. — Ցարքով կառավարեալ երկիրք. — Պատրիարքունք եւ Ազգապետք. — Օսմանեան դեսպանք. — Դեսպանք եւ Հիւպատոսք օտար Տէրութեանց ի Կ. Պոլիս. — Վիճակագրութիւն Թուրքիոյ. — Հայազգի ստորիճանաւորք եւ պաշտօնեայք Օսմանեան Տէրութեան. — Հայրապետութիւն Հայոց. — Կեդրոնական Վարչութիւն Հայոց Թուրքիոյ. — Ազգային Ընդհանուր Ժողով. — Առաջնորդական վիճակք Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ. — Վիճակք Երուսաղէմի, Կիլիկիոյ, Աղթամարայ եւն. — Մայրավանք. — Վանօրայք. — Վիճակագրութիւն Կ. Պոլսոյ թաղերէից. — Բարեգործական եւ կրթական հաստատութիւնք. — Վիճակք եւ վանք ի Ռուսաստան, ի Պարսկաստան եւ ի Հնդկաստան. — Հայազգի աստիճանաւորք եւ պաշտօնեայք Ռուսական, Պարսկական եւ այլ եւ այլ Տէրութեանց. — Հռովմէական հայ հասարակութիւն. — Դաստուք Պետական վարժարանաց. — Բժիշկք քաղաքական եւ զինուորական. — Փաստաբանք Օսմանեան եւ օտար դատարանաց. — Արուեստագէտք. — Լրագիրք եւ պարբերական հրատարակութիւնք զանազան տեղեաց. — Պարզատոմար օրացոյց. — Վիճակագրական ցուցակք համայն պետութեանց. — Ծանուցմունք։

Կեդրոնատեղին է տպագրական Գրատունն, Կ. Պոլիս, Ցակոբեան խան թիւ 14։

ԾԱՆՈԹ. — Այս տարուան տպագրութիւնն որ 300 երեսներու հասած է՝ նախորդ տարիներէ աւելի ընդարձակ եւ կարեւոր վիճակագրական տեղեկութիւններով ճոխացեալ է, առանց գնոյ յաւելման։

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ

1886

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
Գին 40 փարա

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով։ Մասնաւոր վաճառատեղին է Գավաֆեան գրատունը։

ՀԱՅ ԹԷՅԱՎԱՃԱՌՆ

Կը վաճառէ ամէն տեսակ ընտիր թէյեր, Ամէն յաճախորդք որ դիմեն Թահմիզ փողոց թիւ 70 (Մըսըր Չարշըի կից, աղբիւրին վերի կողմը) գոհ պիտի լինին իրենց առցած թէյերուն թէ՛ տեսակէն եւ թէ՛ գնէն։

N. 4.

Տօգթէօր Ժիւյէրին խէօմիւր ... թէմիզլէյիճի չէքէրլէրի ճիմլէյէ գառշը մալիւմ օլան ... չէքէրլէրին էն ալան վէ էն էհվէնի ... Շուրուպլարըն ... [illegible] ... Ղալաթա ... Մ. Չէրվաթեանի մաղազասընտա տըր։

ՊԱՊԱՅԵԱՆՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի, Միջերկրականի եւ Օրիանթի գիծը կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պէք
Արաբեա	2,500	Ուոքըր
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիւք
Մասետոնիա	3,500	Միւզ
Բուլկէրիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Պրինտիզի շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվըրփուլ պիտի ուղեւորի։

Այա Սոֆիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվըրփուլէն աստ կ՚սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ՚ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԿԱՐՊ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

513

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլ եւ Միջերկրականի գիծը բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ելերօս	4000	Նեֆթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բերա	3000
Մեմֆիս	3250	Ադրիանիկ	1700
Թիպր	3250	Լօթըս	800
Մակետոնիա	3250	Օլիմփա	800
Մարիօթիս	3250	Սեթի	700
Սֆինքս	3000		

Սֆինքս շոգենաւը, նաւապետ Բրուք, ամսոյս 21ին Լիվըրփուլէն աստ կ՚սպասուի։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹԱԼ Ե ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց,
Ռիխթըր խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ Ե ԸՆԿ.
515 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրփուլ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ

Ընդ Հըլ Ոտեսսա, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէօնարտօ	4,500
Անճելօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մորատին	2,500
Գասսիօ	3,500	Միլօ	2,000
Գորոնինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Գրաֆօ	2,000	Օթէլլօ	3,000
Գէլրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբրօ	2,500	Օթրանտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բաուիֆիք	1,200
Գոմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տովրօ	1,800	Քիգօ	2,800
Էրոգօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրագօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րոմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաբֆօ	2,000
Կօթօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրոտօ	2,200	Սորէնդօ	4,300
Հումպօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թոլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Քաանդօ	3,600
Քելլօ	2,000	Եէտօ	1600
Քօֆէօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Ուիլսըն շոգենաւը, նաւապետ Նիւսըմ, ընդհանուր վաճառքով ամսոյս 7 ին Հըլէն մեկնած է, Մալթա եւ Իզմիր հանդիպելով Կ. Պոլիս գալու համար եւ ամսոյս 24ին աստ կ՚սպասուի։

— Թիֆօ շոգենաւը, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ Պոլիս գալու համար։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւնները կ՚ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ
514 խան Ղալաթիա

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑԿԱՆԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի եւ Բօղազի գիծը կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն եւ Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մինկրէլ, որ դեկտեմբեր 16ին Մարսիլիայէն եւ դեկտեմբեր 23ի երեկոյին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մեսըրի, որ պիտի մեկնի դեկտեմբեր 17 եւ երեկոյեան ժամ 4ին։

Ուղղակի ուղեւորութիւն

Նաւուղղէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՐԹԷ ԸՐՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ
514 Մահմուտիէ փողոց, Թիւ 141

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամիսը երկու անգամ կը բանին Լիվըրփուլի եւ Միջերկրականի գիծը.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Սերվիա	7,000	Մալթա	3,000
Աթլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալեփփօ	3,000	Նանթը	2,500
Պավոնիա	4,600	Բոթնիա	5,000
Պալմիրա	2,500	Քալաբրիա	3,000
Գրէյթ Քուին	1,200	Ումբրիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սքիթիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Ջէմէրարա	2,500	Սայտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քետար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Քէտըր շոգենաւը, նաւապետ Ցերկիւսըն, Լիվըրփուլէն աստ հասաւ եւ ի մօտոյ վերստին Լիվըրփուլ պիտի ուղեւորի Զմիւռնիոյ ճանբով։

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի եւ Գանատայի ուրիշ եւ ռաէ նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ
Գործակալ
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ
511 փաշա խան Ղալաթիա

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլ եւ Արեւելից գիծը.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերիան	5500
Արաբիան	3700	Իլլիրիան	5500
Բավարիան	6000	Իստրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկիւրեան	2500
Սայբրեան	2000	Լիպեան	800
Տուրոյ	700	Օլիմփիա	700
Եճիբշըն	3700	Պերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալերնիան	3700	Վիքթորիան	6800

Լեզպեան շոգենաւը, նաւապետ Պօլ, այսօր Լիվըրփուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ

Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի
Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվըրփուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Գ. Գ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաքման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Գ. Ուիթօլ եւ ընկ.
512

Արտօնատէր Ս. ՏԻՄԱՔՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբերի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 17	6 50	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 33	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11
Գում-գաբու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22
Ենի-գաբու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 10	1 4	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26
Տավուտ փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 3	...	5 41	...	6 29
Սամաթիա	...	...	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34
Եէտի-գուլէ	6 37	7 10	7 4	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39
Մագրիգիւղ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	...

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէք	...	6 34	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 24	...	...	...	...	...	...	...	...	6 38
Այ Ստեֆանօ	...	6 44	...	7 45	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	1 34	...	2 33	...	...	...	4 48	5 39	...	6 54
Մագրիգիւղ	6 ...	6 55	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	1 45	...	2 44	3 20	...	...	4 59	5 50	...	7 5
Եէտի-գուլէ	6 13	7 8	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 44	12 48	1 58	2 23	2 57	3 33	4 8	4 46	5 14	6 4	6 38	7 26
Սամաթիա	6 17	7 12	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 16	11 16	11 48	12 52	2 2	2 28	3 1	3 37	4 12	...	5 19	6 08	6 42	...
Տավուտ փաշա	6 22	7 17	7 46	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	12 57	...	2 33	3 6	3 42	4 17	...	5 24	6 13	6 47	...
Ենի-գաբու	6 25	7 20	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	1 ...	2 8	2 36	3 9	3 45	4 20	...	5 28	6 16	6 50	...
Գում-գաբու	6 30	7 25	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 14	10 29	11 29	12 1	1 5	2 12	2 41	3 14	3 50	4 25	4 56	5 33	6 21	6 54	7 40
Կ. Պոլիս	6 39	7 34	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 14	2 21	2 50	3 23	3 59	4 34	5 5	5 42	6 30	7 3	7 50

Փոքր ծրարներն անխտիր կ՚ընդունին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց մինչեւ բանող կառախմբոց մինչեւ Ուրբաթ եւ Կիրակի օրերն թիւ 20 կառախումբը կանգ պիտի առնու ի Ֆլօրիա։